

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Diplomová práce

**Rozdíl v percepci dětského obličeje mezi bezdětnými
ženami a matkami**

Kateřina Součková

Plzeň 2012

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta filozofická
Katedra antropologie
Studijní program Antropologie
Studijní obor Sociální a kulturní antropologie

Diplomová práce
**Rozdíl v percepci dětského obličeje mezi
bezdětnými ženami a matkami**
Kateřina Součková

Vedoucí práce:

RNDr. Vladimír Blažek, CSc.
Katedra antropologie
Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2012

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2012

.....

Kateřina Součková

PODĚKOVÁNÍ

Největší dík patří vedoucímu práce RNDr. Vladimíru Blažkovi, Csc. za jeho ochotu, rady a také trpělivost a čas. Dále děkuji všem rodičům, kteří mi umožnili vyfotit a použít fotografie jejich dětí a neméně také všem probandům, kteří se výzkumu zúčastnili. Díky směřuji i mé rodině a přátelům za nedocenitelnou podporu a pomoc.

Věnováno Ivoně, in memoriam...

OBSAH

1 ÚVOD	1
2 LIDSKÝ OBLIČEJ	3
2.1 Atraktivita	3
2.2 Symetrie a asymetrie.....	7
2.3 Vliv symetrie a atraktivity na výběr partnera	8
3 DĚTSKÝ OBLIČEJ	10
3.1 Připoutání (attachment) a jeho atributy.....	11
3.1.1 Baby schéma	12
3.1.2 Pláč.....	14
3.1.3 Úsměv a smích	16
3.2 Roztomilost	17
3.3 Rozdíly ve vnímání dětí a dětské tváře mezi muži a ženami .	19
4 HYPOTÉZY, MATERIÁL A METODY.....	23
4.1 Hypotézy.....	23
4.2 Materiál	23
4.3 Metody	24
4.3.1 První fáze sběru dat – expertní skupina	24
4.3.2 Druhá fáze sběru dat – výzkum	26
4.3.2.1 Kategorie probandů.....	27
5 ANALÝZA ZJIŠTĚNÝCH DAT	28
5.1 Postup vyhodnocování	28
5.2 Výsledky dle kategorií.....	28
5.2.1 Srovnání hodnocení matek a bezdětných žen	29
5.2.2 Srovnání hodnocení otců a bezdětných mužů	29

5.2.2.1	Dívky jednotlivě	29
5.2.2.2	Dívky celkem	30
5.2.2.3	Chlapci celkem	31
5.2.2.4	Děti celkem	31
5.2.3	Srovnání hodnocení matek a otců	32
5.2.3.1	Dívky jednotlivě	32
5.2.3.2	Chlapci jednotlivě	33
5.2.3.3	Dívky celkem	33
5.2.3.4	Děti celkem	33
5.2.4	Srovnání hodnocení bezdětných žen a bezdětných mužů	34
5.2.4.1	Dívky jednotlivě	34
5.2.4.2	Chlapci jednotlivě	35
5.2.4.3	Dívky celkem	36
5.2.4.4	Chlapci celkem	37
5.2.4.5	Děti celkem	39
5.2.5	Srovnání hodnocení žen a mužů	42
5.2.5.1	Dívky jednotlivě	42
5.2.5.2	Chlapci jednotlivě	44
5.2.5.3	Dívky celkem	45
5.2.5.4	Chlapci celkem	47
5.2.5.5	Děti celkem	48
5.3	Výsledky dle věkových skupin dětí	51
5.3.1	Hodnocení dle matek	51
5.3.1.1	Dívky	51
5.3.1.2	Chlapci	52
5.3.2	Hodnocení dle bezdětných žen	54
5.3.2.1	Dívky	54
5.3.2.2	Chlapci	54
5.3.3	Hodnocení dle otců	56
5.3.3.1	Dívky	56
5.3.3.2	Chlapci	56
5.3.4	Hodnocení dle bezdětných mužů	57
5.3.4.1	Dívky	57
5.3.4.2	Chlapci	57
5.3.5	Hodnocení dle žen	58
5.3.5.1	Dívky	58
5.3.5.2	Chlapci	58
5.3.6	Hodnocení dle mužů	61
5.3.6.1	Dívky	61
5.3.6.2	Chlapci	61
5.4	Výsledky a hodnocení v souvislosti s předchozí zkušeností s péčí o dítě	63
5.4.1	Odpovědi matek	64
5.4.2	Odpovědi otců	64
5.4.3	Odpovědi bezdětných žen	64
5.4.4	Odpovědi bezdětných mužů	64
5.4.5	Odpověď matek na otázku č. 6	65

6 DISKUZE	66
6.1 Porovnání výsledků a hypotéz	66
6.1.1 Hypotéza 1.....	66
6.1.2 Hypotéza 2.....	67
6.1.3 Hypotéza 3.....	68
6.1.4 Hypotéza 4.....	68
6.1.5 Hypotéza 5.....	69
6.1.6 Hypotéza 6.....	69
6.1.7 Hypotéza 7.....	70
6.2 Celkové hodnocení hypotéz	70
6.3 Shrnutí	71
7 ZÁVĚR.....	73
8 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJŮ	75
9 RESUMÉ	79
10 PŘÍLOHY	80

1 ÚVOD

V lidské interakci je vnímání a rozpoznání obličejů, vedle dalších aspektů, základním prvkem komunikace. Obličej je to první, čeho si při kontaktu s druhými všímáme. Už pouhým pohledem z něj lze vyčíst mnoho důležitých informací týkajících se identifikace jedince, např. jeho věk či pohlaví, v určitých případech i zdravotní stav. Velmi podstatné jsou ale také mimické projevy obličeje, které hrají hlavní roli ve vzájemné komunikaci a interakci. Člověk může díky nim do určité míry komunikovat v podstatě beze slov.

Neméně důležitý, ve všech svých funkcích, je obličej samozřejmě i pro vztah matky a dítěte. Rozpoznávání obličeje matky dítětem má pro dítě v prvních letech jeho života zásadní význam. Dítě se na obličej matky (či osoby, která o něho intenzivně pečuje) velmi rychle fixuje, přestože zprvu rozpoznává jen výrazné body obličeje představující oči a ústa (tzv. tříbodové schéma). Později si dítě už spolehlivě pamatuje matčin obličej a rozpozná ho mezi ostatními.

Funkce dětského obličeje není pro matku ani tak v jeho obecném rozpoznávání, jako spíše v jeho projevech, tedy konkrétně v pláči, úsměvu a smíchu. Významné jsou pro vnímání také rysy dětského obličeje, jež určují větší či menší míru roztomilosti. Rostomilost či tzv. baby schéma je u dítěte velmi podstatný atribut, neboť v dospělých vzbuzuje potřebu o dítě pečovat. To je pro dítě velmi zásadní.

Zda-li je vnímání dětského obličeje dospělými ovlivněno spíše zkušeností či vychází z vrozené predispozice, není stále zcela jisté a jasné. Tato práce se výzkumem pokusí ukázat určitou tendenci, která by mohla vést k předpokladu odpovědi na otázku rozdílnosti ve vnímání.

Práce je rozdělena do dvou hlavních částí. V té první, teoretické části, jsou popsány významné atributy lidského obličeje obecně i konkrétní atributy dětského obličeje. Teorie zde zmíněná je i podpořena popisem výzkumů různých autorů, kteří se danou problematikou

dlouhodobě zabývají. V druhé části práce je popsán a analyzován samotný výzkum, jehož předmětem bylo zkoumání předpokládaných rozdílů ve vnímání dětských obličejů mezi matkami a bezdětnými ženami i mezi otci a bezdětnými muži. Předpoklady byly testovány pomocí hypotéz vycházejících z teoretického zázemí popsané v první, teoretické části práce.

Cílem této práce je zjistit, jak ženy (matky a bezdětné) a muži (otcové a bezdětní) vnímají dětské obličejové schéma různého věku v aspektech roztomilosti, atraktivity a ochoty pečovat, přičemž motivace k péči je hlavním důsledkem reakce na dětské obličejové schéma. Výsledky výzkumu by mohly přispět do diskuze o tom, zda tato rodičovská reakce na obličejové schéma dětí vychází spíše z vrozeného základu či zda je naučená, tedy získaná zkušeností.

2 LIDSKÝ OBLIČEJ

Jak bylo řečeno v úvodu, lidská tvář zastává patrně jednu z nejvýznamnějších a nejdůležitějších sociálních funkcí z celého lidského organismu. Člověk dokáže individuálně rozpoznat a zapamatovat si i několik tisíc obličejů, a to hlavně díky individuálně odlišným rysům obličeje, tedy očím, ústům, obočí a nosu, kde má důležitost pro diferenciaci jejich tvar a velikost, popř. barva, a to především v celkovém kontextu obličeje (Lindová 2009: 107, 109). Rozlišování a vnímání jednotlivých obličejů je, kromě behaviorálních znaků, ovlivňováno také hodnotícími kritérii rozlišujícího jedince, jenž posuzuje obličej z různých aspektů. Těmi nejvýznačnějšími jsou znaky související s fyzickým vzhledem, tedy atraktivita a s ní spojená symetrie, resp. asymetrie.

2.1 Atraktivita

Obecná či laická definice pojmu „atraktivní tvář“ by mohla znít přibližně takto: tvář, která je hezká a vyvolává pozitivní, vstřícné pocity a reakce. Jeden z důležitých aspektů atraktivity, vycházející z výzkumů, je, že obličeje, jež jsou vnímány jako atraktivní, tvoří aritmetický (matematický) průměr obličejů v dané populaci (Langlois a Roggman 1990: 119). Průměrem se zde nemyslí, že jsou průměrně atraktivní, ale naopak vysoce atraktivní, neboť jsou více prototypické čili blíže průměru populace, blíže střední hodnotě obličejového nastavení populace, ze které vychází. Nejde tedy o průměr ve smyslu „běžné“ či „často se vyskytující“. Tomuto ukazateli se říká průměrnost nebo průměrovost¹, prototypičnost, a dle Langloisové a spol. (1994) je základním prvkem atraktivnosti (Langlois a spol. 1994: 214; Langlois a Roggman 1990: 119; též Havlíček a Rubešová 2009, 190-191).

---

¹ V angličtině averageness

Vlivů na hodnocení atraktivity je mnoho. Je stále nejasné, zda existuje univerzální schéma krásy či atraktivity, nebo zda hodnocení souvisí se zkušeností a je tedy jakýmsi subjektivním prvkem vycházejícím z osobního vkusu. Asi všeobecná shoda panuje v názoru, že např. filmové hvězdy jsou pro nás více atraktivní než lidé, se kterými se běžně setkáváme např. na ulici (Little a Perrett 2009: 28). Je rovněž prokázáno, že lidé napříč kulturami a etniky hodnotí atraktivní či neatraktivní tváře na základě stejných nebo alespoň podobných kritérií (Little a Perrett 2009: 28). To podporuje tezi, že určité univerzálie se v charakteristice atraktivity objevují. Atraktivní jedinci také v ostatních vyvolávají více pozitivní reakce než ti méně atraktivní (např. Hildebrandt a Fitzgerald 1979: 338). Atraktivita totiž vyvolává pozitivní *halo efekt*. Čím více je jedinec atraktivní, tím více pozitivních reakcí a mínění (např. vstřícnost, upřímnost či laskavost) u druhých vzbuzuje (Berry a McArthur 1985: 320).

Atraktivní či fyzicky krásní lidé jsou také vnímáni jako více inteligentní. Kanazawa a Kovar (2004) dokonce tvrdí, že takto vnímaní lidé opravdu inteligentní jsou. Krása je podle nich vrozená, je součástí vývojového psychologického mechanismu. Její standardy jsou tedy i součástí univerzální lidské podstaty (Kanazawa a Kovar 2004: 229-230, 237). Tento názor vychází ze stejné teze, jako např. tvrzení Little a Perretta (2004), kteří se opírají o evoluční teorie, jež předpokládají, že atraktivita je spojena s hodnotou jedince coby potenciálního sexuálního partnera. Vysoce cenění či hodnotní jsou přitom ti, kteří nejlépe zajistí reprodukční úspěch jedince, jenž si je vybral (Little a Perrett 2004: 28). Jinými slovy, krása je ukazatel genetického a vývojového zdraví jedince, takže i určitou zárukou kvality (Kanazawa a Kovar 2004: 230-231). Hodnocení fyzické atraktivity souvisí dle Perretta a spol. (2002) také s tím, jaké fyzické rysy a charakteristiky mají naši rodiče. Tito autoři zjistili, že preference pro rysy spojené s vyšším věkem v mužské tváři měly ženy, jejichž rodiče je měli v pozdním věku (dle této studie ve věku nad třicet let) oproti ženám, jejichž rodičům bylo v době jejich narození méně než třicet let (Perrett a spol. 2002: 873, 878).

Stephanová a Langloisová (1984) spojují atraktivitu se stereotypním chováním. Konkrétně tvrdí, že různé úrovně atraktivity vyvolávají různá očekávání druhých. Např. fyzicky atraktivní dítě je ve srovnání s fyzicky neatraktivními dětmi dospělými automaticky spojováno i s pozitivním chováním. Tento fakt následně vede k rozdílnému sociálnímu chování jak atraktivních, tak i neatraktivních dětí, a to z důvodu odlišného přístupu dospělých vůči nim. Tzn. že děti se chovají v souladu se stereotypním očekáváním dospělých (Stephan a Langlois 1984: 576) a dospělí jednají stereotypně, když rozlišují mezi atraktivním a neatraktivním obličejem dětí. Dokládá to studie Dionové z roku 1972, již zmiňují Stephanová a Langloisová (1984). Ženám byly ukazovány fotografie dětí předem ohodnocených dospělými jako neatraktivní a atraktivní. Současně s fotografií jim byla sdělena informace o prohřešku, kterého se dané dítě údajně dopustilo. Výsledkem bylo, že ženy hodnotily prohřešky neatraktivních dětí jako více negativní než prohřešky atraktivních dětí (Stephan a Langlois 1984: 576). Samy autorky Stephanová a Langloisová (1984) provedly výzkum stereotypního očekávání dospělých založeného na vzhledu dítěte a došly k závěru, že atraktivní děti byly ohodnoceny jako „lepší“ než děti neatraktivní. Svůj výzkum navíc ještě rozšířily o dimenzi etnicity a sledovaly, zda hodnocení atraktivity souvisí právě s ní. Výsledky ukázaly, že fyzická atraktivita ovlivňuje chování druhých více než etnicita. Oproti fyzické atraktivitě totiž nebyl u etnicity shledán jednoznačný vliv na hodnocení chování dětí, protože děti z jedné etnické skupiny v tomto výzkumu nebyly hodnoceny jednoznačně více negativně než děti z jiných etnických skupin (Stephan a Langlois 1984: 584).

Keatingová (1985) se ve své studii zabývala fyziognomickými rysy, jež z evoluční perspektivy ovlivňují vnímání sociální dominance, nedominance a atraktivity. Konkrétně tezí, že fyzický vzhled ovlivňuje to, jak se chováme, i to, jak se k nám chovají druzí (Keating 1985: 61). Výzkumem zjistila, že např. dominantními znaky, typickými spíše pro starší jedince, jsou malé oči a úzké rty. Naopak nedominantními znaky jsou dle autorky velké oči a plné rty, typické naopak pro předpubertální

jedince (Keating 1985: 68). To by odkazovalo k předpokladu, že nedominantní rovná se „péči vyžadující“ či „péči vzbuzující“. Jinak řečeno, že nedominantní znaky obličeje typické spíše pro nedospělé jedince odkazují i na jejich nesamostatnost. U mužů výsledky potvrdily spojení dospělých rysů tváře s vyšší dominancí a tím i s vyšší atraktivitou. U žen tomu je, dle tohoto výzkumu, naopak. Více dospělé tváře byly hodnoceny jako méně atraktivní. Takže více atraktivní jsou takové tváře, jež mají nedospělé, juvenilní znaky. Dominantní znaky tedy činí mužskou tvář více atraktivní, tu ženskou naopak méně, přičemž submisivní, nedominantní znaky jsou v mužské tváři vnímány neatraktivně, zatímco v ženské tváři atraktivně. Autorčino vysvětlení je, že femininní, nedominantní znaky jsou u mužské tváře vnímány jako slabost, kdežto u ženské tváře jsou přitažlivé (Keating 1985: 63, 68-69). Naše vrozené vnímání druhých tedy spojuje atraktivitu se stereotypním genderovým očekáváním sociální dominance. Keatingová dodává, že naše, „západní“, vnímání krásy je založeno na požadavku velkých očíh, úzkém čele a pěkně tvarovaných rtech (Keating 1985: 69). Pozitivní vnímání jedinců s velkýma kulatýma očima, vysoko umístěným obočím a úzkou bradou vycházejí z podobností se znaky dětské tváře a nesou s sebou také stejné charakterové předpoklady (Berry a McArthur 1985: 322).

Zajímavé je zjištění Grosse a Croftonové (1977), kteří zkoumali, zda informace o charakterových, povahových, vlastnostech může ovlivnit posuzování krásy. Zjistili, že nejlepší charakterové vlastnosti byly přisuzovány fyzicky atraktivním jedincům (Gross a Crofton 1977: 85-88). Atraktivní děti jsou učiteli hodnoceny jako více studijně schopní, s lepšími sociálními vztahy a všeobecně jako více úspěšné než děti neatraktivní. Takovéto hodnocení se objevuje nejenom u dospělých, ale také u dětí. Tzn. že i děti mezi sebou se hodnotí na základě atraktivity. Jakmile totiž děti začnou vnímat odlišnosti ve fyzickém vzhledu a dělat mezi sebou rozdíly založené právě na atraktivitě, začnou také rozlišovat a všimnout si své vlastní úrovně atraktivity. Od té chvíle dítě začne hodnotit a porovnávat chování a jednání svých vrstevníků s tím svým. To vede k tomu, že se bude tíhnout k přátelství (hře) právě s tím vrstevníkem,

jehož atraktivita je v souladu s jeho vlastním hodnocením atraktivity (Langlois a Downs 1979: 409). Jinými slovy, své kamarády si dítě začne vybírat na základě vlastní kategorizace a hodnocení atraktivity.

2.2 Symetrie a asymetrie

Dalším aspektem či přesněji rysem lidského obličeje je symetrie, jejíž míra atraktivitu tváře významně ovlivňuje. Symetrie obličeje znamená, že pravá i levá strana tváře jsou totožné, tedy bilaterálně symetrické. V rámci asymetrie se rozlišují dva typy - asymetrie fluktuální a asymetrie směrová. Směrovou asymetrií se projevují rozdíly způsobené nerovnoměrným zatížením té které strany. Fluktuální asymetrií se naopak projevují patologní vlivy či genetická narušení během ontogenetického vývoje jedince (Kanazawa a Kovar 2004: 230; Havlíček a Rubešová 2009: 191). Předpokládá se, že za více atraktivní jsou považovány symetrické rysy obličeje. Tuto souvislost symetrie a atraktivity zkoumal např. Kowner (1996). Zjistil, že u „normálních“ čili přirozených (neupravovaných) snímků obličejů neovlivňuje nízká úroveň asymetrie hodnocení atraktivity. Pravděpodobně proto, že ji jedinci nevnímají, tedy že nejsou nastaveni na to určitou nízkou úroveň asymetrie vnímat. Autor došel ke zjištění, že dokonalá symetrie v upravovaném, tedy tzv. zrcadlovém obličej², je neatraktivní, zatímco obličej s „normální“ mírou asymetrie (neupravovaný) je více atraktivní (Kowner 1996: 662, 671).

I výzkum Langloisové a spol. (1994), založený na vnímání lidské tváře z fotografií, ukázal, že asymetrie je upřednostňována před symetrií. Studie byla také provedena se „zrcadlovými fotografiemi“, tedy dokonale symetrickými (Langlois a spol. 1994: 217). Perrett a spol. (1999) se domnívají, že takto upravená fotografie působí nepřirozeně. Přicházejí s alternativním vysvětlením preference asymetrie ve výzkumu

---

² Obličej, jehož jedna polovina je spojena s jeho zrcadlovým odrazem, čímž vznikne dokonalá symetrie obou polovin

Langloisové a spol. (1994), když tvrdí, že lidé preferují jen určitý stupeň či určitou úroveň asymetrie, protože takové tváře působí více odlišně a výrazně (Perrett a spol. 1999: 296). K podobným závěrům došli ve své studii i Zaidel a Cohen (2004). Lidský mozek se podle nich více zajímá o ty obličejové rysy, které jsou hezké, než o ty, jež jsou symetrické. Proto jsou dokonale, bilaterálně, symetrické obličejové považovány za méně atraktivní než obličejové originální, tedy ty, ze kterých byly ony dokonale symetrické obličejové vytvořeny (Zaidel a Cohen 2004: 1167).

Rhodesová a spol. (1999) potvrzují platnost výsledku studie Langloisové a spol. (1994) na příkladu dalších studií. Svým výzkumem také zjistili, že atraktivita obličejové vzrostla, když vzrostla symetrie (počítačovou manipulací snímků). To znamená, že symetrie v obličejové je prvek atraktivity (Rhodes a spol. 1998: 666). V další studii pak vysvětlují, že tyto počítačově upravené, kompozitní³, snímky obličejů jsou oproti originálním, neupravovaným snímkům, vnímány jako atraktivnější (Rhodes a spol. 1999: 52). Rozdíl je tedy patrně ve způsobu manipulace se symetrií, kdy bilaterálně symetrické obličejové jsou méně atraktivní než obličejové upravené metodou morfování.

2.3 Vliv symetrie a atraktivity na výběr partnera

Scheibová a spol. (1999) se zabývali otázkou, zda ženy ovlivňuje symetrie mužské tváře při výběru vhodného partnera. Zkoumali tedy ženské vnímání symetrie a atraktivity mužských obličejů i jejich vzájemné propojení. Čili souvislost atraktivity a symetrie hodnoceného obličejové. Zároveň bylo testováno i hodnocení atraktivity poloviny tváře, tedy s vyloučením vlivu symetrie, neboť polovina tváře tuto hodnotu neudává. Výsledek ukázal souvislost mezi symetrií a atraktivitou (Scheib a spol. 1999: 1914-1915). Jiné studie (např. Little a spol. 2004; Gangestad a Thornhill: 1998) zjistily, že preference pro symetrii mužské tváře se u žen liší v závislosti na menstruačním cyklu. Ženy při menstruaci preferují

---

³ Snímky vytvořené z více snímků přeložením přes sebe; též morfované snímky

méně symetrické obličejů mužů než ženy v ovulační fázi cyklu. Tudíž vnímání symetrie a asymetrie mužské tváře patrně souvisí s reprodukčním úspěchem u žen (Little a spol. 2004: 214). Muži preferují ženské tváře s prvky, jako je malý nos, brada i uši, plné rty a velké oči čili s rysy juvenilními, považovanými za prvky mládí, které přispívají k větší atraktivitě ženské tváře (Jones a spol. 1995: 729, 734). Juvenilní obličej u žen jsou více femininní, tím i přitažlivější. Patrně proto, že signalizují reprodukční i mateřskou schopnost (Gangestad a Scheyd 2005: 531,532). Juvenilní čili mládí signalizující znaky v obličejí jsou velmi důležité kritérium v pohlavním výběru u mužů při výběru ženy, protože souvisejí s plodností. Naproti tomu ženy si partnera vybírají na základě prvků atraktivity (Luxen a Van der Vijver 2006: 252), jež vychází ze symetrie signalizující kvalitu imunitního systému a tím i tzv. dobré geny (Little a Perrett 2002: 31).

Z výše zmíněného vyvstává otázka, zda je atraktivita biologicky daná, a tudíž signalizuje reprodukční kvalitu partnera, jeho zdraví a kvalitní genetickou výbavu, či zda je výsledkem socializace a enkulturace. Např. Rhodesová a spol. (1998) tvrdí, že symetrie coby standard krásy u člověka je dána geneticky, ovšem nevyklučují ani vliv kultury. Podobný názor zastávají Rubenstein a spol. (1999), když tvrdí, že např. dětská preference pro atraktivitu existuje ještě před socializací, protože tato preference je výsledkem kognitivních procesů, jež se objevují již v raném dětství. Malé děti jsou schopné průměrovat přirozené tváře a tím tvořit jejich prototypy, stereotypizovat je (Rubenstein a spol. 1999: 853-854). Stejně tak výzkum Hossové a Langloisové (2003) ukázal, že dvou- až tříměsíční děti se dívají na atraktivní obličej déle⁴ než na neatraktivní (dle hodnocení dospělých). Je to věk, kdy ještě nemohou být kulturně ovlivněny (médií, výchovou apod.) prototypem krásy. Autorky se proto přiklánějí k verzi rané kognitivní zkušenosti (Hoss a Langlois 2003: 37).

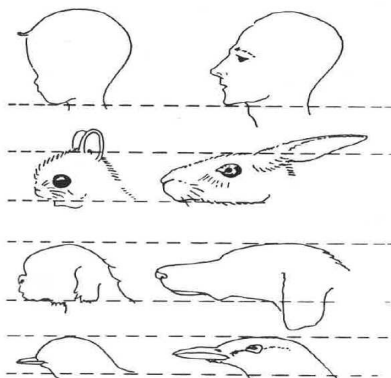
---

⁴ Pokud se děti dívají nepřetržitě delší dobu na jeden typ obličejů, dávají tím najevo svoji preferenci (Langlois a spol. 1990a: 153)

3 DĚTSKÝ OBLIČEJ

Specifické dětské obličejové rysy i chování vyvolávají u dospělých určitou odpověď, určitý typ chování (Eibl-Eibesfeldt 1989: 61-62, 436). Konrad Lorenz (1993) definoval vrozený spouštěcí mechanismus, jenž umožňuje poznání biologické situace. Organismy jsou nastaveny tak, že „nějakým způsobem“ vědí, jak mají na určitou situaci, vnější podněty, reagovat (Lorenz 1993: 111). Spouštěči vrozeného spouštěcího mechanismu u zvířat jsou signálně působící pohyby, barvy či struktury, u člověka např. tukové polštáře na určitých částech těla žen a dětí, tvar hlavy atp. Většina těchto znaků, které fungují jako spouštěče, jsou velmi úzce spojené s ritualizovanými instinktivními pohyby, jež jejich účinek zesilují (Lorenz 1993: 119-120). „*Výběr podnětových konfigurací, na něž vrozený spouštěcí mechanismus reaguje, je zajištěn tak, aby bylo příliš časté a pro existenci druhu nebezpečně 'mylné' reagování dostatečně nepravděpodobné*“ (Lorenz 1993: 112). Za jeden z výrazných vrozených spouštěcích mechanismů, navíc s přehnanými klíčovými podněty, považuje Lorenz oblé čelo, větší mozkovou část oproti obličejové, velké oči, oblé líce, malý nos a ústa (Lorenz 1993: 117-118; Glocker a spol. 2009: 257). Proto jako roztomilá vnímáme ta zvířata či děti, jež mají některé z výše zmíněných znaků (např. obr. 1) (Lorenz 1993: 117-118; Eibl-Eibesfeldt 1989: 61-62).

Obr. 1: Schéma spouštění pečovací reakce u člověka dle Lorenze
[zdroj: Lorenz 1993: 118]

Přestože se lidská mláďata rodí jako zcela nesamostatná a postrádají, oproti mláďatům zvířecím, aktivní chování v dosahování blízkosti s matkou, např. skrze držení atp., disponují určitými vrozenými signály pro upoutání matčiny pozornosti. Jsou to převážně úsměv či nejrůznější vokální projevy, z nichž nejdůležitější je pláč. Svoji roli ovšem hraje také tvar hlavy, tedy tzv. *baby schéma* (více viz dále) (Glocker a spol. 2009: 257; Blažek 2009: 41; Bell a Salter Ainsworth 1972: 1172) i oční kontakt matky s dítětem, který je důležitý pro vzájemný vztah a komunikaci. V prvních měsících života dítěte se odehrává v těsné blízkosti, neboť novorozeně dohlédne jen do vzdálenosti přibližně třiceti centimetrů (Eibl-Eibesfeldt 1989: 444). Dětský pláč a úsměv vyvolávají v dospělých odlišné fyziologické reakce. Pláč negativní, smích pozitivní. Frodiová a spol. (1978) se domnívají, že odpověď na dětský pláč je jednak motivována empatií či altruismem, jednak potřebou přerušit či vyřešit tento negativní dětský projev (Frodi a spol. 1978: 195-196). Souborně se toto specifické chování nazývá *připoutání (attachment)* (např. Salter Ainsworth a Bell 1970: 50; Blažek 2009: 41; Bowlby 1958: *nečíslováno*).

3.1 Připoutání (attachment) a jeho atributy

Definice připoutání dle Salter Ainsworthové a Bellové (1970) zní: „*Připoutání může být definováno jako citové pouto, kdy jedinec mezi ním a druhým jedincem utváří pouto, které je spojuje v prostoru i čase. Tento znak připoutání související s chováním má za úkol zajistit a udržet určitou úroveň blízkosti k připoutávanému objektu, do níž je zahrnut jak blízký fyzický kontakt, tak i interakce a komunikace*“ (Salter Ainsworth a Bell 1970: 50).

Mateřské chování se začíná objevovat už koncem těhotenství. Nejvýznamněji je ale spouštěno během porodu, a to díky vlivu hormonů, zejména hormonu oxytocin. Jeho působení se v chování matky projevuje zvýšenou citlivostí na signály novorozeněte (Blažek 2009: 41).

Připoutání či *připoutávací chování*, jak ho nazývá Bowlby (1958), má dva aspekty. Jednak jde o samotné aktivní chování, jímž dítě dosahuje blízkosti či ji udržuje. Jednak jde o jakési signální chování, prostřednictvím kterého vyžaduje pozornost své matky (Bell a Salter Ainsworth 1972: 1172; Salter Ainsworth a Bell 1970: 50). Jeho biologicky daná funkce, tj. připoutat matku k dítěti, má zabránit případnému nebezpečí, protože zajišťuje dítěti matčinu blízkost. Mechanismus je ovšem funkční jen pokud připoutávací signály dítěte jsou „kompatibilní“ s reakcí matky. Tedy jen pokud jsou signály natolik dostatečné, že v matce vzbudí patřičnou reakci, mateřské chování. Dětské a mateřské chování jsou pro sebe přizpůsobené a geneticky nastavené, proto by matčina odpověď na dětské signály měla být okamžitá a samozřejmá (Bell a Salter Ainsworth 1972: 1186; Bowlby 1958: *nečíslováno*). Intenzita připoutávacího chování může být samozřejmě zvyšována či snižována v závislosti na podmínkách, ve kterých se děje. Nicméně jakmile je jednou toto pouto vytvořeno, nelze ho pokládat za neexistující, přestože není zjevné. Z tohoto důvodu se připoutání považuje za jakýsi strukturovaný komplex chování, který přetrvává i v době, kdy není žádný jeho spouštěcí prvek aktivní (Salter Ainsworth a Bell 1970: 51).

3.1.1 Baby schéma

Jak již bylo popsáno výše, Lorenz (1993) definoval znaky lidského, resp. dětského obličejce, které vyvolávají ochránářské či pečující chování a potlačují chování agresivní. Souhrnně se tyto znaky tedy nazývají jako *baby schéma*⁵ (obr. 2, viz též obr. 1) (např. Berry a McArthur 1985: 313; Blažek 2009: 41; Bell a Salter Ainsworth 1972: 1172; Glocker a spol. 2009: 257), přičemž toto schéma velmi úzce souvisí s roztomilostí, což je atribut (nejenom) dětské tváře, který bude dále samostatně diskutován v podkapitole 3.2.

---

⁵ V angličtině též „Babyishness“ (např. Berry a McArthur 1985) či „Babyiness“ (např. Fullard a Reiling 1976)

Obr. 2: Baby schéma [zdroj: Eibl-Eibesfeldt 1989: 60 – upraveno]

Odpověď na baby schéma má důležitou funkci v lidském vnímání, protože implikuje pečovatelský sklon i interakci mezi dítětem a matkou. To ostatně prokázali Glockerová a spol. (2009) prostřednictvím výzkumu vlivu baby schématu na vnímání roztomilosti a s tím spojené motivace k péči. Upravením fotografií dětských obličejů vytvořili široký a kulatý obličej s vysokým čelem, tedy obličej s vysokým baby schématem, a obličej opačný, s nízkým baby schématem, s úzkým obličejem a nízkým čelem. Probandi určovali roztomilost těchto obličejů i míru motivace k péči o ně. Výsledek ukázal jednoznačnou roztomilost obličeje s vysokým baby schématem a vysokou míru motivace k péči (Glocker a spol. 2009: 257-258). Podobným výzkumem vlivu dětských obličejových rysů na roztomilost se zabývaly Hildebrandtová a Fitzgeraldová (1979). Zjistily, že děti s více dětskými rysy jsou hodnoceny jako více roztomilé, přičemž jako roztomilejší byly v jejich výzkumu hodnoceny dívky než chlapci. Obecně byly jako více roztomilé hodnoceny starší děti, konkrétně dívky ve věku devíti měsíců a chlapci ve věku jedenácti měsíců. Autorky usuzují, že jedním z aspektů roztomilosti je úroveň vývoje, tzv. relativní stadium zralosti, přičemž dívky vrcholu vývoje dosahují dříve než chlapci. Nicméně autorky dodávají, že obecně je rozdíl mezi pohlavími spíše minimální a rozdíly v rysech roztomilosti mezi dívkami a chlapci v podstatě nejsou (Hildebrandt a Fitzgerald 1979: 332-333, 337).

Na základě těchto výsledků, tedy že baby schéma je vnímáno jako roztomilé a vyvolává pečovatelský instinkt, autoři Glockerová a spol. (2009) tvrdí, že baby schéma hraje významnou roli v sociálním vnímání a může mít dopad i na chování dospělých (stejně jako atraktivita, viz dříve).

Roztomilé děti jsou vnímány jako milé, přátelské, zdravé a schopnější oproti dětem, jež byly hodnoceny jako méně roztomilé, což je onen sociální aspekt baby schématu (Glocker a spol. 2009: 262). Z toho vyplývá, že dětský vzhled je též spojený s předpokladem dětských psychologických vlastností. V této souvislosti Berryová a McArthurová (1985) zmiňují studii McArthurové a Apatowové (1983-1984), ze které vyplývá, že nízké vertikální umístění znaků, velké oči, krátký nos a malé uši (tedy atributy roztomilosti), ať už v kombinaci či každý zvlášť, vypovídají o fyzické slabosti jedince, jeho submisivitě a naivitě (McArthur a Apatow 1983-1984 In: Berry a McArthur 1985: 313). To implikuje i souvislost s vyvoláváním potřeby ochrany v druhých. Jiný výzkum, jenž provedly Berryová s McArthurovou (1985), se zabýval vztahem mezi dětsky vypadající tváří u dospělých a osobním dojmem. Výsledek ukázal, že mužům s dětskými rysy v obličeji jsou přisuzovány i dětské atributy chování, a to v porovnání s muži s tváří vnímanou jako dospělou, bez dětských rysů. Dětské rysy v obličeji muže jsou definovány jako větší kulaté oči, malá brada a vysoko posazené obočí. Obecně se tedy dá shrnout, že čím více dětských rysů v obličeji dospělého muže bylo shledáno, tím více se mu přisuzují i atributy chování typické pro děti jako, je naivita či bezelstnost (Berry a McArthur 1985: 320).

3.1.2 Pláč

Pláč patří k nejvíce výrazným prvkům připoutávacího chování. Dítě ho používá v raném období. Jeho funkcí je signalizovat matce, že s ním není něco v nepořádku ve smyslu nespokojenosti dítěte, ať už je důvod této nespokojenosti jakýkoliv. Způsobuje takovou odpověď (chování) matky, která vede k vyřešení či potlačení příčin nespokojenosti (Bell a Salter Ainsworth 1972: 1172). Děti obvykle nepláčou kvůli hladu, takže pláč může být utišen pohlazením či jen přítomností matky. Tomuto podnětu Bowlby (1958) říká „sociální utěšení“. Mateřská odpověď na dětské signály, konkrétně na pláč, podporuje a rozvíjí vzájemnou komunikaci. Pláč je proto důležitým prvkem (ovšem nikoliv jediným) pro

vznik správné komunikace mezi matkou a dítětem (Bell a Salter Ainsworth 1972: 1189).

Na začátku prvního roku života má pláč jakousi fixující povahu, jež je spouštěna různými vlivy. Dítě si v této době vytváří silnou vazbu na matku, neboť má bezpočet potřeb, které musejí být uspokojeny. V druhé polovině prvního roku života dítěte některé z těchto svých připoutávacích vlastností pláč ztrácí (Bell a Salter Ainsworth 1972: 1188; Bowlby 1958: *nečíslováno*).

Bellová a Salter Ainsworthová (1972) provedly výzkum vlivu dětského pláče na matčinu odpověď. Zjistily, že v prvních čtyřech měsících života dítěte pláč signalizuje potřebu blízkosti matky a kontakt s ní. Takto staré děti totiž plakaly více v případě, kdy matka nebyla na dohled ani doslech. Frekvence pláče byla naopak nižší, pokud matka byla nablízku. Po dosažení čtyř měsíců věku se situace změnila. Pláč se objevoval více v situacích, kdy byla matka nablízku. Vysvětlením může být dle autorek to, že připoutávací chování dítěte není přímo vázáno či směřováno na určitou postavu, nýbrž pouze reaguje na změny v pohybu nebo chování dané „připoutané“ postavy. Z pozorování dále vyplynulo, že matky, jejichž reakce na dětský pláč byla okamžitá, reagovaly i na další, jiné signály daleko citlivěji (Bell a Salter Ainsworth 1972: 1186-1187).

Je zjevné, že děti jsou na pláč nastaveny, pokud jsou ponechány o samotě či se objeví nějaké jiné nebezpečí. Přestože matky mohou a umějí racionálně zhodnotit míru nebezpečí, stejně na tyto dětské signály reagují. Mnohé matky na pláč sice vždy reagují a dítě utěší, některé z nich je ale po zhodnocení situace nechají vyplakat s argumentem, že by si dítě na utěšování mohlo navyknout a být rozmazlené či závislé. Výzkum ale ukázal opak. Několikaměsíční děti, jež častěji a výrazněji pláčou a které tak můžou být označeny jako rozmazlené, jsou přesně ty děti, jejichž matky pláč v prvních měsících jejich života ignorovaly či na něj reagovaly zpožděně. Mateřská odpověď na dětský pláč ve formě chování, krmení či utěšení je tedy spíše brána jako žádoucí, protože

funguje jakožto odměna, která ve výsledku posiluje vzájemný vztah (Bell a Salter Ainsworth 1972: 1186-1187).

Signalizace pláčem je postupem času nahrazována jinými signály, např. úsměvem, gesty či jinými vokálními projevy, a to až do dosažení téměř jednoho roku věku. V této době už dítě dokáže samo dosáhnout matčiny pozornosti, a to jak aktivním přístupem, tak i neverbální komunikací (Bell a Salter Ainsworth 1972: 1172). Ve třech měsících už dítě umí sledovat očima postavu (matku) po dobu několika sekund. Jakmile se dítě dokáže samo pohybovat, je schopno svou matku následovat (Bowlby 1958: *nečíslováno*).

Frodiová a spol. (1978) např. zjistili, že silnější odpověď dospělých vyvolal pláč nedonošených novorozenců než pláč dětí narozených ve standardním stadiu vývoje. Součástí výzkumu bylo i porovnání reakcí mužů/otců a žen/matek (během reakcí byl sledován jejich krevní tlak a vodivost kůže), přičemž významné a výrazné rozdíly shledány nebyly. Matky i otcové reagovali na dětské signály stejně. Matky pouze dokázaly lépe své pocity popsát (Frodi a spol. 1978: 196-197).

3.1.3 Úsměv a smích

Úsměv je výraz v lidském obličejí nejběžnější. Možná právě proto také pro lidskou komunikaci nejdůležitější. Je to rovněž prvek kulturně univerzální, jenž je navíc rozpoznatelný i na několikametrovou vzdálenost. Byl zaznamenán u plodů v prenatální fázi, u předčasně narozených dětí či u lidí od narození slepých. To dokazuje, že jde o prvek vrozený. Jeho sociální, komunikační, funkce zahrnuje primárně vyjadřování pozitivních emocí. Může se ale projevovat i v jiných, méně výrazných kontextech, přičemž intenzita či typ jeho projevu se může lišit (Lindová 2009a: 149-151, 154). Úsměv a smích, tj. jakoukoliv obličejovou mimiku, umožňují mimické svaly. Pro úsměv jsou důležité např. roztahovače úst, okružní svaly úst, lícní svaly, konkrétně velký sval lícní,

jenž zdvihá koutky úst nahoru a do stran i okružní svaly kolem očí, které zvedají tváře k očím (Blažek 2009: 70-71; Lindová 2009a: 151).

Dle Bowlbyho (1958) stačí pro vyvolání dětského úsměvu pouhé dvoubodové schéma očí, tzn. že dítě k tomu nepotřebuje rozeznat celý lidský obličej. Jakožto spouštěč mateřského chování je úsměv velmi silný (Bowlby 1958: *nečíslováno*). Dnes je už zcela jasné, že jde o lidské specifikum, jehož hlavní úloha je právě a primárně v komunikaci matky s dítětem (Blažek 2009: 41; Lindová 2009: 150). Do devíti měsíců života si dítě zafixuje objekty, které se permanentně v jeho životě vyskytují. V šesti měsících se dítě směje běžně na obličej, ať už jsou to obličej reálné či jen atrapa (např. maska se schématem očí). Děti se ale nesmějí na reálný obličej pokud ho vidí z profilu. V druhé polovině prvního roku jsou děti již schopny jasně rozpoznat známé postavy jak od pohledu, tak podle sluchu (Bowlby 1958: *nečíslováno*).

3.2 Roztomilost

Výrazný vliv na hodnocení roztomilosti mají dětské obličejové rysy (viz výše), např. vysoké čelo, velké oči a celkově úzké a krátké obličejové znaky. Ovšem např. Hildebrandtová a Fitzgeraldová (1979) tvrdí, že tyto rysy má v obličejí téměř každé dítě.

Bellfield a spol. (2011) zjistili, že např. prodejnost výrobků výrazně ovlivňuje skutečnost, je-li součástí reklamní kampaně roztomilé dítě či zvíře. Tato roztomilost bývá ještě umocněna manipulací a úpravou roztomilých rysů s cílem je zdůraznit (Bellfield a spol. 2011: 1-2). Čili roztomilost funguje jakožto reklamní „tahák“. To mimo jiné zmiňuje i Lorenz (1993), když říká, že průmysl používá tzv. nadnormální atrapy, protože roztomilost funguje a přitahuje. Požadavek na roztomilost se dostal i do kresleného filmu, když Walt Disney nařídil svým animátorům, aby kreslili postavičky dle parametrů roztomilosti, tedy s velkou hlavou, velkýma očima atd. Např. nejznámější postavička Mickey Mouse

nebývala zprvu tak roztomilá, jak ji známe dnes. Ve svém vývoji šel Mickey totiž opačným směrem, od dospělého vzhledu k dětskému (obr. 3). Jeho konečná, dětská, podoba je přitažlivější a tím i prodejnější (Genosko 2009: 1; Eibl-Eibesfeldt 1989: 61-62).

Obr. 3: Vývoj kreslené postavičky Mickey Mouse od roku 1928 do roku 1990
[zdroj: <http://theanadromist.wordpress.com> a <http://www.mesacc.edu>]

Obdobným příkladem může být japonská kultura a její odpověď americkému Mickey Mouseovi v podobě Pokémona Pikachu (obr. 4), který se stal fenoménem také hlavně proto, že je roztomilý. Pro Japonce znamená roztomilost jakési emocionální připoutání. Dle nich se pojí s takovými pozitivními vlastnostmi a hodnotami jako je vřelost, bezpečí či příjemnost. Spojují ji převážně s dívkami, ovšem neberou ji jako vyloženě ženský rys, protože i muži mohou být roztomilí, např. když mužský obličej vypadá zženštile (Allison 2004: 38).

obr. 4: Pokémon Pikachu [zdroj: <http://www.dltk-kids.com>]

Atributy roztomilosti jsou přenositelné z člověka na zvířata, potažmo kreslenou postavičku. Jde o určitou iluzi spojující biologickou oblast s oblastí komerční, popř. emocionální, protože roztomilost takzvaně prodává. Roztomilost také vytváří submisivitu a vyvolává zodpovědnost (Genosko 2009: 1). Dle Genoska (2009) je na roztomilosti zarážející to, že je naprosto odzbrojující. Roztomilá a milá stvoření vyvolávají v druhých radost a vstřícnost, nikoliv prý porozumění a respekt. Z marketingového úhlu pohledu je roztomilost odpovědí na poptávku trhu a je zaměřená převážně na vyvolání chutě či potřeby nakupovat (Genosko 2009: 16). To je analogie k biologickému prostředí, k hlavní funkci roztomilosti, kterou je zajištění péče matky o potomka. Toto tvrzení dokládají např. Sherman a spol. (2009) ve své studii o vlivu roztomilosti na bezprostřední chování. Argumentují, že tendence reagovat emotivně na určité dětské fyzické rysy ovlivňuje míru motivace k péči. Výzkumem prokázali, že větší roztomilost vzbuzuje větší potřebu pečovat. Roztomilost jedince nás navíc nutí k péči o něj. Současně v nás na toto chování připravuje, protože citlivost, jakožto odpověď vyvolaná roztomilostí, má také vliv na pečovatelské chování (Sherman a spol. 2009: 285). Roztomilost dle těchto zjištění hraje výraznou roli při péči o dítě.

3.3 Rozdíly ve vnímání dětí a dětské tváře mezi muži a ženami

Všeobecně přijímaný fakt, že péče o dítě je primárně přisuzována matkám, vychází z teze, že existuje jakási biologická vlastnost, která ženy predisponuje k větší citlivosti k péči o dítě než muže. U mužů se citlivost k péči o dítě objevuje až v souvislosti s vlastním rodičovstvím. Předpokládá se, že je sociálně podmíněna, nikoliv biologicky nastavená (Feldman a Nash 1978: 617).

Několikéré výzkumy, jak zmiňují Hildebrandtová a Fitzgeraldová (1979), prokázaly, že dospělí i děti preferují fotografie obličejů dětí před fotografiemi obličejů dospělých. To je v souladu s etologickými teoriemi.

Preference pro dětské obličej jsou také vyšší u žen než u mužů, přičemž mezi ženami je větší preference pro dětský obličej bez ohledu na to, zda jsou vdané či mají dítě. Zajímavé je, že muži, jejichž ženy byly v době výzkumu těhotné či měly dítě, dávali taktéž přednost fotografiím dětských obličejů v porovnání s bezdětnými muži (Hildebrandt a Fitzgerald 1979: 330).

Feldmanová a Nashová (1978) provedly výzkum vnímání dětí mezi muži a ženami v souvislosti s jejich momentálním rodinným stavem. Vytvořily čtyři kohorty: 1. nesezdaní, ale žijící společně, a bezdětní, 2. sezdaní a bezdětní, 3. sezdaní a v očekávání, 4. rodiče s jedním dítětem. Výsledky ukázaly, že u žen jejich rodinný stav výrazně ovlivňuje jejich citlivost k dětem. Nejvýrazněji se přitom projevuje vlastní mateřství u žen. U nich byla citlivost nejvyšší. Tyto ženy mnohem méně ignorovaly snahu dětí o pozornost v porovnání např. s těhotnými ženami. Matky se navíc dívaly na fotografie dětí mnohem déle, než těhotné. Vdané bezdětné ženy se ve vnímání příliš nelišily od svobodných či těhotných žen. Zajímavé je, že gravidní ženy vykazovaly menší zájem o děti než netěhotné a bezdětné. U mužů naopak rodinný či rodičovský stav nehrál v citlivosti k dětem roli. Jen muži, jejichž partnerky byly v době výzkumu těhotné, věnovali větší pozornost dětským fotografiím než muži bezdětní a svobodní. Celkově se dá říci, že rozdíly mezi ženami a muži ve vnímání citlivosti k dětem jsou u manželů/rodičů a bezdětných párů (Feldman a Nash 1978: 619-620).

Sprengelmeyer a spol. (2009) šli ve výzkumu ještě dál. Zkoumali souvislost mezi vnímáním roztomilosti a ženskými reprodukčními hormony, přičemž do výzkumu zahrnuli pro porovnání i muže. Na základě výsledků přišli na to, že mladé ženy jsou na roztomilost dětské tváře citlivější než muži, ale stejně citlivé jako ženy ve středním věku. Naopak citlivost žen po menopauze byla na stejné úrovni jako u mužů. Tento fakt tedy potvrzuje vliv ženských reprodukčních hormonů na vnímání roztomilosti u dětí. Dále také zjistili rozdíly mezi vnímáním roztomilosti u žen užívajících antikoncepci a u žen bez antikoncepce. Ženy

s antikoncepcí vnímají roztomilost citlivěji než ženy antikoncepci neužívající. Jak přesně hormony hodnocení ovlivňují, autoři neuvádějí, nicméně se domnívají, že mohou určitým způsobem ovlivnit emoční odpověď na dětskou roztomilou tvář (Sprenghelmeyer a spol. 2009: 149,153).

Fullard a Reilingová (1976) na základě svého výzkumu vývojových aspektů preferencí dětské tváře (před tvářemi dospělých) zjistili, že ženy preferují dětské tváře více než muži. Rozdíl v preferencích dětské tváře a tváře mláďat (výzkum byl založený na hodnocení tváří lidí a zvířat) přitom shledán nebyl. Dále zjistili, že reakce na dětskou tvář, na specificky dětské rysy dětského obličejce, se objevuje u žen už kolem začátku puberty, kdežto u mužů je tomu až o dva roky později. Autoři tvrdí, že tento fakt nasvědčuje spíše vrozenému základu vnímání dětské tváře (Fullard a Reiling 1976: 1191-1193). Dle zjištění Glockerové a spol. (2009), mají ženy sice intenzivnější pečovatelskou odpověď na baby schéma než muži, ovšem ve vnímání roztomilosti baby schématu mezi pohlavími zjištěny nebyly (Glocker a spol. 2009: 262).

Bermanová a spol. (1978) naopak prokázali preferenci dětské tváře před tvářemi dospělých u adolescentů, přičemž dívky preferovaly dětské tváře více než chlapci a starší adolescenti více než mladší (Berman a spol. 1978: 917-919). Z evolučního hlediska se tedy péče o roztomilé dítě vyplatí, protože roztomilé děti jsou zároveň hodnocené jako přátelské, veselé, milé. Navíc vyšší míra senzitivity pravděpodobně pomáhá matkám věnovat se novorozenci intenzivně. Tím se mezi nimi vytvoří potřebné a důležité pouto (Sprenghelmeyer a spol. 2009: 153).

Přestože se, dle výše zmíněných výzkumů, určité rozdíly v percepci dětského obličejce ukazují jak mezi pohlavími, tak i mezi rodiči a bezdětnými, není dosud zcela jasné, do jaké míry je vnímání schématu obličejce dítěte vrozené a do jaké míry je podmíněno zkušeností. Je patrné, že do určité míry je geneticky nastaveno, vrozeno. Ovšem jakým podílem či jakou mírou je ta která složka zastoupena, se zatím zcela jednoznačně určit nedá.

Následující výzkum a jeho analýza jsou snahou nastínit či ukázat tendence, které se ve vnímání dětského obličeje mohou objevit a celkově ho tak ovlivnit.

4 HYPOTÉZY, MATERIÁL A METODY

4.1 Hypotézy

Hypotézy stanovené pro výzkum vycházejí z různých možných teoretických předpokladů. Prvním předpokladem je teze, že reakce na dětské obličejové schéma je vrozená u žen, nikoliv u mužů. Z toho vyplývají tyto dvě hypotézy:

Hypotéza 1: *Matky mají stejné vnímání jako bezdětné ženy.*

Hypotéza 2: *Matky jsou citlivější než otcové.*

Z dalšího předpokladu, že chování je naučené, nikoliv vrozené, vyplývají tři hypotézy:

Hypotéza 3: *Matky jsou více citlivé než bezdětné ženy.*

Hypotéza 4: *Otcové jsou více citliví než bezdětní muži.*

Hypotéza 5: *Matky nejsou citlivější než otcové.*

Další dvě hypotézy vycházejí z obecného předpokladu rozdílů ve vnímání žen a mužů a i rozdílů ve vnímání starších a mladších dětí:

Hypotéza 6: *Na mladší děti je větší citlivost než na starší děti.*

Hypotéza 7: *Ženy jsou více citlivé než muži.*

4.2 Materiál

Jako materiál byly pro výzkum použity barevné fotografie dětských obličejů. Tyto fotografie byly pořízeny právě pro účely tohoto výzkumu. Fotografován byl detail obličeje dítěte z pohledu en face, tzv. pasový formát, v místnosti s rozptýleným světlem, jedním fotoaparátem⁶. Celkem 48 fotografií bylo rozděleno dle pohlaví a věku dítěte do šesti kategorií,

---

⁶ Nikon D3100 s objektivem 18-105 mm

konkrétně tři věkové kategorie pro obě pohlaví. Do každé kategorie bylo zařazeno osm fotografií. První kategorii tvořily fotografie dětí od půl do jednoho roku věku, druhou kategorii děti od dvou do tří let věku a třetí kategorii děti ve věku čtyř až pěti let.

Fotografie dětí záměrně nejsou přílohou této práce ani žádné jiné její části, a to hlavně z etických důvodů. Rodičům fotografovaných dětí bylo přislíbeno, že i přes jasně anonymní formu případného zveřejnění (k fotografiím by nebyly k dispozici jména ani jiné identifikační údaje) nebudou do práce zahrnuty fotografie žádných dětí. Zveřejnění a archivování fotografií dětí s označením „nejméně atraktivní“, „nejméně roztomilé“ či „nejméně péči vzbuzující dítě“ nepovažuji za vhodné. Vzhledem k tomu, že fotografie byly v rámci tohoto výzkumu použity v podstatě jen jako prostředek, který umožnil získání jiné, významnější informace, domnívám se, že jejich nezveřejnění kontextu celého výzkumu neuškodí. Pomocí fotografií byl zjištěn určitý fakt (např. tendence preferovat více či méně roztomilé děti matkami apod.), který byl pro výzkum stěžejní. S ním se dále i pracovalo. Odkaz na konkrétní fotografii proto již nepovažuji za významný.

4.3 Metody

4.3.1 První fáze sběru dat – expertní skupina

Výzkum proběhl ve dvou fázích. První fází bylo ohodnocení fotografií expertní skupinou v aspektech roztomilost a atraktivita, a to na bodové škále 1 - 5, kdy pět je hodnota nejlepší a jedna hodnota nejhorší. Celkem tato expertní skupina sestávala ze šedesáti vysokoškolských studentů ve věku 19 až 26 let. Tvořili ji napůl chlapci a napůl dívky. Hodnocení probíhalo při osobním kontaktu. Studentům byly fotografie předkládány jednotlivě.

Zhodnocení fotografií expertní skupinou bylo provedeno z důvodu stanovení jasných úrovní atraktivity a roztomilosti u jednotlivých dívek a

chlapců pro druhou fázi výzkumu. V samotném výzkumu bylo s tímto expertním posudkem dále pracováno, protože posloužil jako kontrolní ukazatel pro hodnocení probandů. Konkrétně např. díky tomu, že chlapec z nejstarší kategorie byl experty označený jako nejvíce atraktivní, bylo možné vztahovat výsledky hodnocení probandů právě k experty stanovené úrovni.

V textu je dále používáno označení dle jednotlivých fotografií příslušné úrovně, v níž byla daná fotografie experty ohodnocena. Např. označení: „nejvíce roztomilá a atraktivní dívka“ nebo „nejméně roztomilý a atraktivní chlapec“.

Matematickým průměrem celkového hodnocení byly určeny nejvíce roztomilé a atraktivní dívky i nejvíce roztomilí a atraktivní chlapci, a to pro všechny tři věkové kategorie. Určeny byly i průměrné hodnoty u jednotlivých fotografií, přičemž z celkového počtu osmi fotografií v dané kategorii vznikly průměrováním dvě střední hodnoty. Ty byly mezi sebou vzájemně poměřeny. Jako průměrná určena ta fotografie, která měla větší frekvenci středních hodnot pro daný hodnocený aspekt. Tím vznikly pro každé pohlaví tři skupiny (celkem tedy šest) dle věku: 1. skupina 0,5-1 rok; 2. skupina 2-3 roky; 3. skupina 4-5 let. Toto expertní hodnocení určilo pro oba aspekty, atraktivitu i roztomilost, vždy stejnou fotografii pouze v první kategorii dívek 0,5-1 rok, celkově tedy 9 fotografií. V kategorii dívky 2-3 roky a 4-5 let a v kategorii chlapci 0,5-1 rok a 4-5 let byla jako průměrně atraktivní ohodnocena jiná fotografie než ta, která byla ohodnocena jako průměrně roztomilá. V těchto kategoriích bylo tedy celkem deset fotografií. V kategorii chlapci 2-3 roky byly určeny jiné fotografie pro průměrnou roztomilost a průměrnou atraktivitu i jiné fotografie pro největší roztomilost a největší atraktivitu. V této kategorii bylo tedy celkem jedenáct fotografií oproti devíti, resp. deseti v ostatních kategoriích.

4.3.2 Druhá fáze sběru dat – výzkum

Druhou fází byl samotný výzkum. Oproti první, expertní fázi, probíhal dotazníkovou formou. Probandům, které tvořili bezdětní muži, bezdětné ženy, otcové a matky, byl e-mailem zaslán dotazník. V první části dotazníku byla kromě základních údajů, jako je věk, pohlaví a počet dětí, zjišťována pomocí pěti otázek, také zkušenost s péčí o děti (v případě rodičů před vlastním rodičovstvím). Matky byly navíc dotazovány na intenzitu péče o jejich dítě ze strany jejich partnerů. Pro účely tohoto výzkumu bylo počítáno s předpokladem principu žen na mateřské, kdy je péče ze strany matek brána jako automatická, a tudíž čas, jenž s dítětem tráví muž, je kratší.

Druhou část dotazníku tvořilo 24 fotografií dětí určených expertní skupinou jako nejvíce, nejméně a průměrně atraktivní i roztomilé, a to pro obě pohlaví i všechny tři věkové kategorie. Oproti první fázi přibyla do této fáze výzkumu také otázka na míru péče, kterou daná fotografie v probandech vzbuzuje. Tento parametr je dalším, pro samotný výzkum velmi důležitým ukazatelem toho, jak dítě na ženy a muže (matky a otce) působí.

V této části výzkumu se zjišťovaly tři aspekty pro danou fotografii. Hodnocení bylo na bodové škále 1-7, kde jedna je nejhorší a sedm nejlepší hodnocení. Aspekt vzbuzování péče byl hodnocen na škále ano – spíše ano – spíše ne – ne, přičemž pro potřeby hodnocení bylo ke každému stupni přiřazeno číslo (kód). Pro odpověď ano 4 body, spíše ano 3 body, spíše ne 2 body a ne 1 bod, takže největší bodová hodnota znamenala nejlepší hodnocení.

Celkem bylo osloveno 120 mužů a žen ve věku 19 až 45 let. K výzkumu bylo nakonec použito 97 odpovědí (n=97). 23 odpovědí bylo vyloučeno z důvodu zvýšení nižší věkové hranice probandů na 25 let v průběhu výzkumu. Pro porovnání odpovědí probandů by byl věkový rozdíl mezi nejnižší a nejvyšší hranicí 26 let, takže zkušenost těch

nejmladších by mohla být výrazně odlišná od zkušenosti nejstarších probandů. Odpovědi by byly zavádějící či zkreslující.

4.3.2.1 Kategorie probandů

Probandi byli rozděleni do čtyř základních kategorií – matky (n=30), otcové (n=24), bezdětné ženy (n=23) a bezdětní muži (n=20). Porovnávány byly také kategorie matky s bezdětnými ženami, otcové s bezdětnými muži a ženy celkem (n=53) s muži celkem (n=44). Tato srovnání, vycházející z hypotéz, tvořila základ výzkumu, nicméně vytvořeny byly i další kombinace. Konkrétně byly porovnány kategorie bezdětné ženy s bezdětnými muži a kategorie matky s otci.

5 ANALÝZA ZJIŠTĚNÝCH DAT

5.1 Postup vyhodnocování

Vyhodnocení získaných dat z dotazníků bylo provedeno testováním hypotéz ve statistickém programu *Statistika*, a to prostřednictvím kontingenčních tabulek typu 2 x 2, tedy porovnáním dvou zjištěných statistických znaků jedné kategorie se znaky kategorie druhé. Těchto znaků pro porovnání bylo dosaženo sečtením frekvence nejnižších hodnot bodové škály (body 1-3) z celkového hodnocení pro každou kategorii a fotografii na straně jedné a dále sečtením nejvyšších hodnot (5-7) na straně druhé, taktéž pro každou kategorii a fotografii. Střední hodnota 4 byla pro hodnocení vyřazena. Získané frekvence byly zaneseny do již zmíněné kontingenční tabulky v programu *Statistika*. Jako významné byly brány ty výsledky, jež byly vypočteny jako odlišné.

5.2 Výsledky dle kategorií

Kategorie probandů byly zkoumány také z hlediska věku hodnocených dětí. Konkrétně byly porovnány nejmladší dívky (0,5-1 rok) s těmi nejstaršími (4-5 let), nejmladší chlapci s nejstaršími a následně byly také porovnány nejmladší děti s nejstaršími, a to vždy z hlediska roztomilosti a atraktivity. Střední věková kategorie byla pro toto porovnání vyřazena, protože porovnání nejmladších s nejstaršími dětmi se nabízí jako logické. U těchto dětí je výraznější fyziognomický rozdíl v rysech obličeje. Z toho vyplývá předpoklad, že tyto děti budou i rozdílně vnímány. Pokud se rozdíl mezi nejstaršími a nejmladšími dětmi neprokáže, nebude patrně rozdíl ani mezi nejmladšími a středně starými či mezi nejstaršími a středně starými. V neposlední řadě je důležitá také přehlednost a pro potřeby tohoto výzkumu je porovnání nejmladších a nejstarších dostačující, proto není zcela nezbytné vytvářet další kombinace. Ze stejného důvodu, pro zachování přehlednosti a také díky dostačující výpovědní hodnotě porovnání nejvíce s nejméně roztomilými

a atraktivními dětmi, byly vyloučeny i ty děti, které experti posoudili jako průměrně atraktivní či roztomilé.

V rámci tohoto hodnocení v jednotlivých kategoriích matek, otců, bezdětných žen, bezdětných mužů, žen celkem a mužů celkem vzniklo v součtu šedesát variant, jež zahrnují hlavní sledované aspekty roztomilost a atraktivitu i padesát variant, které sledují péči vzbuzující aspekt právě u roztomilosti a atraktivity. Sám za sebe nemůže být aspekt péče porovnáván, protože nebyl zhodnocen expertní skupinou, a tudíž nemá onu expertní relevanci. Nicméně pro určení tendence preference např. roztomilého obličeje v kontextu vzbuzování péče svůj podstatný význam pochopitelně má.

5.2.1 Srovnání hodnocení matek a bezdětných žen

Porovnání hodnocení matek a bezdětných žen vyšlo v obou sledovaných aspektech, roztomilosti i atraktivity, jako statisticky nevýznamné, a to jak u hodnocení dívek, tak i u hodnocení chlapců, i dětí obecně. Nevýznamné vyšlo také porovnání z hlediska motivace k péči. Jako péči vzbuzující shledávají matky i bezdětné ženy stejné děti, což by potvrzovalo hypotézu o vrozeném základu vnímání obličejového schématu dětí u žen obecně.

5.2.2 Srovnání hodnocení otců a bezdětných mužů

5.2.2.1 Dívky jednotlivě

Při porovnání kategorií otců a bezdětných mužů i při porovnání jednotlivých fotografií dívek a chlapců se významný rozdíl ukázal pouze v případě jedné fotografie, a to konkrétně u nejméně roztomilé a atraktivní dívky (označení dle expertní skupiny) ve věkové kategorii 0,5-1 rok. V hodnocení roztomilosti této dívky se výsledky pro otce a bezdětné muže

významně liší ($p=0,0315$), protože otcové tuto fotografii označili vícekrát jako více roztomilou než bezdětní muži (tabulka 1).

Tabulka 1. Nejméně roztomilá a atraktivní dívka (kategorie 0,5-1 rok)
Hodnocení roztomilosti otci a bezdětnými muži

	méně	více	celkem
otcové	11	7	18
% celkem	33,333%	21,212%	54,545%
bezdětní muži	14	1	15
% celkem	42,424%	3,030%	45,455%
celkem	25	8	33
% celkem	75,758%	24,242%	
Chí-kvadrát (df=1)	4,63	$p=,0315$	

5.2.2.2 Dívky celkem

Při porovnání hodnocení fotografií všech dívek se jako velmi významné ($p=0,0016$) ukázalo opět hodnocení roztomilosti u nejméně atraktivních a roztomilých dívek, kde stejně jako v případě individuální fotografie označili otcové méně atraktivní a roztomilé dívky častěji jako více roztomilé (tabulka 2).

Tabulka 2. Nejméně roztomilé a atraktivní dívky (kategorie 0,5-5 let)
Hodnocení roztomilosti otci a bezdětnými muži

	méně	více	celkem
otcové	45	13	58
% celkem	41,667%	12,037%	53,704%
bezdětní muži	49	1	50
% celkem	45,370%	,926%	46,296%
celkem	94	14	108
% celkem	87,037%	12,963%	
Chí-kvadrát (df=1)	9,92	$p=,0016$	

Také hodnocení atraktivity u nejméně roztomilých a atraktivních dívek přineslo velmi významný výsledek ($p=0,0088$). Otcové, stejně jako v případě hodnocení roztomilosti, označili tyto dívky častěji jako více atraktivní než je označili bezdětní muži (tabulka 3).

Tabulka 3. Nejméně roztomilé a atraktivní dívky (kategorie 0,5-5 let)
Hodnocení atraktivity otci a bezdětnými muži

	méně	více	celkem
otcové	53	10	63
% celkem	44,915%	8,475%	53,390%
bezdětní muži	54	1	55
% celkem	45,763%	,847%	46,610%
celkem	107	11	118
% celkem	90,678%	9,322%	
Chí-kvadrát (df=1)	6,86	p= ,0088	

5.2.2.3 Chlapci celkem

Výsledky v kategorii chlapců vyšly nevýznamné, což znamená, že otcové i bezdětní muži vnímají chlapce stejně, oproti vnímání dívek, kde jsou rozdíly významné.

5.2.2.4 Děti celkem

Velmi významný výsledek ($p=0,0056$) vyšel i v hodnocení neroztomilých dětí v aspektu roztomilosti, kde otcové častěji označili tyto děti jako více roztomilé než jak tomu učinili bezdětní muži (tabulka 4).

Tabulka 4. Nejméně roztomilé a atraktivní děti (kategorie 0,5-5 let)
Hodnocení roztomilosti otci a bezdětnými muži

	méně	více	celkem
otcové	88	29	117
% celkem	39,640%	13,063%	52,703%
bezdětní muži	94	11	105
% celkem	42,342%	4,955%	47,297%
celkem	182	40	222
% celkem	81,982%	18,018%	
Chí-kvadrát (df=1)	7,67	p= ,0056	

Ostatní hodnocení ve všech aspektech včetně míry motivace k péči vyšlo jako nevýznamné, shodné pro obě kategorie a tudíž dále nehodnocené.

Tyto výsledky tedy podporují hypotézu, že vnímání dětského obličejového schématu je spíše naučené, získané s vlastním

rodičovstvím, protože na otce více působí méně roztomilé a atraktivní dívky a děti celkově, neboť hodnotí jako více roztomilé a atraktivní.

5.2.3 Srovnání hodnocení matek a otců

5.2.3.1 Dívky jednotlivě

Porovnání kategorie rodičů dle pohlaví ukázalo také rozdíly spíše ve vnímání dívek. U fotografie dívky ve věkové kategorii 4-5 let, která byla expertní skupinou označena jako nejvíce roztomilá a atraktivní, se ukázal rozdíl v aspektu motivace k péči ($p=0,0327$), kde v matekách tato dívka vzbuzuje péči častěji než je tomu u otců (tabulka 5).

Tabulka 5. Nejvíce roztomilá a atraktivní dívka (kategorie 4-5 let)
Hodnocení míry motivace k péči u matek a otců

	méně	více	celkem
matky	10	20	30
% celkem	18,519%	37,037%	55,556%
otcové	15	9	24
% celkem	27,778%	16,667%	44,444%
celkem	25	29	54
% celkem	46,296%	53,704%	
Chí-kvadrát (df=1)	4,56	$p=,0327$	

Významný rozdíl ($p=0,0274$) se ukázal i u hodnocení atraktivity dívky, taktéž ve věkové kategorii 4-5 let, experty označené za nejméně roztomilou a atraktivní. Matky tuto dívku označily častěji jako více atraktivní než otcové (tabulka 6).

Tabulka 6. Nejméně roztomilá a atraktivní dívka (kategorie 4-5 let)
Hodnocení atraktivity matkami a otci

	méně	více	celkem
Matky	16	7	23
% celkem	36,364%	15,909%	52,273%
Otcové	20	1	21
% celkem	45,455%	2,273%	47,727%
Celkem	36	8	44
% celkem	81,818%	18,182%	
Chí-kvadrát (df=1)	4,86	$p=,0274$	

5.2.3.2 Chlapci jednotlivě

Hodnocení v souvislosti s touto proměnnou vyšlo jako nevýznamné pro všechny fotografie a tím tedy shodné či téměř shodné pro obě sledované kategorie matek a otců.

5.2.3.3 Dívky celkem

U hodnocení celkové kategorie nejvíce roztomilých a atraktivních dívek (součet všech věkových skupin dívek) je významný ($p=0,0299$) pouze výsledek v aspektu motivace k péči. Tedy konkrétně v matekách vzbuzují péči nejvíce roztomilé a atraktivní dívky častěji než v otcích (tabulka 7).

Tabulka 7. Nejvíce roztomilé a atraktivní dívky (kategorie 0,5-5 let)
Hodnocení míry motivace k péči u matek a otců

	méně	více	celkem
matky	31	59	90
% celkem	19,136%	36,420%	55,556%
otcové	37	35	72
% celkem	22,840%	21,605%	44,444%
celkem	68	94	162
% celkem	41,975%	58,025%	
Chí-kvadrát (df=1)	4,72	$p=,0299$	

5.2.3.4 Děti celkem

Výsledek porovnání neatraktivních dětí je významný ($p=0,0114$), protože matky hodnotily oproti otcům tyto děti častěji jako více atraktivní (tabulka 8)

Tabulka 8. Nejméně roztomilé a atraktivní děti (kategorie 0,5-5 let)
Hodnocení atraktivity matkami a otci

	méně	více	celkem
matky	99	41	140
% celkem	37,500%	15,530%	53,030%
otcové	104	20	124
% celkem	39,394%	7,576%	46,970%
celkem	203	61	264
% celkem	76,894%	23,106%	
Chí-kvadrát (df=1)	6,41	$p=,0114$	

Pro ostatní proměnné vyšlo hodnocení všech obličejů jako nevýznamné.

Všechny výše zmíněné významné výsledky však zdaleka nepodporují hypotézu o větší citlivosti na dětské obličej u žen, proto nelze ani jednoznačně potvrdit předpoklad, že vnímání schématu dětského obličej je u žen vrozené. Naproti tomu tyto výsledky spíše podporují hypotézu, že matky nejsou citlivější než otcové, což tedy ukazuje na předpoklad naučeného chování.

5.2.4 Srovnání hodnocení bezdětných žen a bezdětných mužů

5.2.4.1 Dívky jednotlivě

Porovnáním těchto dvou kategorií se ukázalo nejvíce rozdílů, stejně jako u matek a otců, převážně ve vnímání dívčích obličejů. Velmi významný rozdíl ($p=0,0041$) vyšel u nejmladší dívky (kategorie 0,5-1 rok), experty označené za nejméně roztomilou a atraktivní, a to ve vnímání roztomilosti bezdětnými. Bezdětné ženy označily tuto dívku častěji jako více roztomilou než bezdětní muži (tabulka 9).

Tabulka 9. Nejméně roztomilá a atraktivní dívka (kategorie 0,5-1 rok)
Hodnocení roztomilosti bezdětnými ženami a bezdětnými muži

	méně	více	celkem
bezdětné ženy	10	11	21
% celkem	27,778%	30,556%	58,333%
bezdětní muži	14	1	15
% celkem	38,889%	2,778%	41,667%
celkem	24	12	36
% celkem	66,667%	33,333%	
Chí-kvadrát (df=1)	8,23	p= ,0041	

Expertu označená jako nejméně roztomilá a atraktivní dívka (ve věkové kategorii 2-3 roky) byla bezdětnými ženami a muži hodnocena v aspektu atraktivity také rozdílně ($p=0,0450$). Bezdětné ženy ji označily častěji jako více atraktivní než muži (tabulka 10). Aspekt roztomilosti u

této fotografie nebylo možné hodnotit kvůli nulovým hodnotám v součtu frekvencí.

Tabulka 10. Nejméně roztomilá a atraktivní dívka (kategorie 2-3 roky)
Hodnocení atraktivity bezdětnými ženami a bezdětnými muži

	méně	více	celkem
bezdětné ženy	15	6	21
% celkem	36,585%	14,634%	51,220%
bezdětní muži	19	1	20
% celkem	46,341%	2,439%	48,780%
celkem	34	7	41
% celkem	82,927%	17,073%	
Chí-kvadrát (df=1)	4,02	p= ,0450	

V kategorii nejstarších dívek (4-5 let) byla dívka, označená jako nejvíce roztomilá a atraktivní, hodnocena rozdílně ($p=0,0250$) v aspektu roztomilosti. Bezdětné ženy ji označily častěji za více roztomilou než ji označili bezdětní muži (tabulka 11).

Tabulka 11. Nejvíce roztomilá a atraktivní dívka (kategorie 4-5 let)
Hodnocení roztomilosti bezdětnými ženami a bezdětnými muži

	méně	více	celkem
bezdětné ženy	1	18	19
% celkem	3,030%	54,545%	57,576%
bezdětní muži	5	9	14
% celkem	15,152%	27,273%	42,424%
celkem	6	27	33
% celkem	18,182%	81,818%	
Chí-kvadrát (df=1)	5,02	p= ,0250	

U fotografie obličeje nejméně roztomilé a atraktivní dívky v kategorii 4-5 let nebylo možné porovnání provést z důvodu nulových hodnot v součtu frekvencí.

5.2.4.2 Chlapci jednotlivě

Bezdětní ohodnotili významně rozdílně ($p=0,0270$) i nejméně roztomilého a atraktivního chlapce ve věkové kategorii 2-3 roky. Bezdětné ženy opět hodnotily častěji pro větší roztomilost oproti bezdětným mužům (tabulka 12).

Tabulka 12. Nejméně roztomilý a atraktivní chlapec (kategorie 2-3 roky)
Hodnocení roztomilosti bezdětnými ženami a bezdětnými muži

	méně	více	celkem
bezdětné ženy	10	13	23
% celkem	24,390%	31,707%	56,098%
bezdětní muži	14	4	18
% celkem	34,146%	9,756%	43,902%
celkem	24	17	41
% celkem	58,537%	41,463%	
Chí-kvadrát (df=1)	4,89	p= ,0270	

5.2.4.3 Dívky celkem

V celkovém hodnocení dívek a chlapců se objevilo několik významných rozdílů. U experty ohodnocených neroztomilých a neatraktivních dívek byl výsledek v hodnocení obou aspektů, roztomilosti i atraktivity, shodný a velmi významný ($p=0,0000$). V obou případech, tedy jak u hodnocení roztomilosti, tak u hodnocení atraktivity hodnotily bezdětné ženy velmi výrazně rozdílně než jak hodnotili muži. Bezdětné ženy hodnotily častěji neroztomilé a neatraktivní dívky jako více roztomilé (v aspektu roztomilosti) než muži a stejně tak hodnotily častěji i neroztomilé a neatraktivní dívky jako více atraktivní (v aspektu atraktivity) než je hodnotili muži (tabulka 13 a tabulka 14).

Tabulka 13. Nejméně roztomilé a atraktivní dívky (kategorie 0,5-5 let)
Hodnocení roztomilosti bezdětnými ženami a bezdětnými muži

	méně	více	celkem
bezdětné ženy	38	21	59
% celkem	34,862%	19,266%	54,128%
bezdětní muži	49	1	50
% celkem	44,954%	,917%	45,872%
celkem	87	22	109
% celkem	79,817%	20,183%	
Chí-kvadrát (df=1)	18,96	p= ,0000	

Tabulka 14. Nejméně roztomilé a atraktivní dívky (kategorie 0,5-5 let)
Hodnocení atraktivity bezdětnými ženami a bezdětnými muži

	méně	více	celkem
bezdětné ženy	42	21	63
% celkem	35,593%	17,797%	53,390%
bezdětní muži	54	1	55
% celkem	45,763%	,847%	46,610%
celkem	96	22	118
% celkem	81,356%	18,644%	
Chí-kvadrát (df=1)	19,23	p= ,0000	

Zároveň byl u této skupiny dívek, označených jako neroztomilé a neatraktivní, významný výsledek i v aspektu vzbuzování péče ($p=0,0280$), kde v bezdětných ženách tyto dívky vyvolávaly větší míru potřeby pečovat než v bezdětných mužích (tabulka 15).

Tabulka 15. Nejméně roztomilé a atraktivní dívky (kategorie 0,5-5 let)
Hodnocení motivace k péči u bezdětných žen a bezdětných mužů

	méně	více	celkem
bezdětné ženy	43	26	69
% celkem	33,333%	20,155%	53,488%
bezdětní muži	48	12	60
% celkem	37,209%	9,302%	46,512%
celkem	91	38	129
% celkem	70,543%	29,457%	
Chí-kvadrát (df=1)	4,83	p= ,0280	

5.2.4.4 Chlapci celkem

Jako velmi významné ($p=0,0058$) se ukázalo také hodnocení roztomilosti u experty označených neroztomilých a neatraktivních chlapců a jako významné ($p=0,0327$) v aspektu atraktivity u stejně označených chlapců. V obou případech výrazněji hodnotily ženy, které častěji označily tyto chlapce jako více roztomilé, resp. atraktivní (tabulka 16 a tabulka 17).

Tabulka 16. Nejméně roztomilí a atraktivní chlapci (kategorie 0,5-5 let)
Hodnocení roztomilosti bezdětnými ženami a bezdětnými muži

	méně	více	celkem
bezdětné ženy	38	27	65
% celkem	31,667%	22,500%	54,167%
bezdětní muži	45	10	55
% celkem	37,500%	8,333%	45,833%
celkem	83	37	120
% celkem	69,167%	30,833%	
Chí-kvadrát (df=1)	7,62	p= ,0058	

Tabulka 17. Nejméně roztomilí a atraktivní chlapci (kategorie 0,5-5 let)
Hodnocení atraktivity bezdětnými ženami a bezdětnými muži

	méně	více	celkem
bezdětné ženy	41	20	61
% celkem	36,283%	17,699%	53,982%
bezdětní muži	44	8	52
% celkem	38,938%	7,080%	46,018%
celkem	85	28	113
% celkem	75,221%	24,779%	
Chí-kvadrát (df=1)	4,56	p= ,0327	

Významný ($p=0,0363$) je také výsledek u nejvíce roztomilých chlapců⁷, kteří v bezdětných ženách vzbuzují větší potřebu o ně pečovat než je tomu u mužů (tabulka 18).

Tabulka 18. Nejvíce roztomilí chlapci (kategorie 0,5-5 let)
Hodnocení motivace k péči k péči u bezdětných žen
a bezdětných mužů

	méně	více	celkem
bezdětné ženy	23	46	69
% celkem	18,110%	36,220%	54,331%
bezdětní muži	30	28	58
% celkem	23,622%	22,047%	45,669%
celkem	53	74	127
% celkem	41,732%	58,268%	
Chí-kvadrát (df=1)	4,38	p= ,0363	

⁷ V tomto případě jde o výjimku, kde pro aspekt nejvíce roztomilý a nejvíce atraktivní byl expertní skupinou zvolen jiný obličej chlapce (viz podkapitola 4.3); zde se tedy hodnotila pouze skupina nejvíce roztomilých chlapců; u nejvíce atraktivních byly výsledky nevýznamné

5.2.4.5 Děti celkem

Na základě součtu hodnot pro chlapce a pro dívky vznikla další skupina proměnných pro porovnání a sice skupina dětí, tedy všech sledovaných věkových skupin v obou pohlavích.

Bezdětné ženy hodnotily experty označené nejvíce roztomilé děti v aspektu roztomilosti rozdílně, častěji jako více roztomilé než muži, a to velmi významně ($p=0,0082$) (tabulka 19).

Tabulka 19. Nejvíce roztomilé a atraktivní děti (kategorie 0,5-5 let)
Hodnocení roztomilosti bezdětnými ženami a bezdětnými muži

	méně	více	celkem
bezdětné ženy	20	98	118
% celkem	9,524%	46,667%	56,190%
bezdětní muži	30	62	92
% celkem	14,286%	29,524%	43,810%
celkem	50	160	210
% celkem	23,810%	76,190%	
Chí-kvadrát (df=1)	6,99	$p=,0082$	

V aspektu atraktivity pak bezdětné ženy hodnotily skupinu nejvíce atraktivních dětí významně odlišně ($p=0,0284$), protože je častěji hodnotily jako více atraktivní (tabulka 20).

Tabulka 20. Nejvíce roztomilé a atraktivní děti (kategorie 0,5-5 let)
Hodnocení atraktivity bezdětnými ženami a bezdětnými muži

	méně	více	celkem
bezdětné ženy	24	96	120
% celkem	10,909%	43,636%	54,545%
bezdětní muži	33	67	100
% celkem	15,000%	30,455%	45,455%
celkem	57	163	220
% celkem	25,909%	74,091%	
Chí-kvadrát (df=1)	4,80	$p=,0284$	

Hodnocení neroztomilých a neatraktivních dětí přineslo v porovnání hodnocení bezdětných velmi významný výsledek v obou sledovaných aspektech. Neroztomilé děti byly bezdětnými ženami označeny výrazně

častěji jako více roztomilé ($p=0,0000$) a neatraktivní děti také častěji jako více atraktivní ($p=0,0000$), oproti označení bezdětných mužů (tabulka 21 a tabulka 22).

Tabulka 21. Nejméně roztomilé a atraktivní děti (kategorie 0,5-5 let)
Hodnocení roztomilosti bezdětnými ženami a bezdětnými muži

	méně	více	celkem
bezdětné ženy	76	48	124
% celkem	33,188%	20,961%	54,148%
bezdětní muži	94	11	105
% celkem	41,048%	4,803%	45,852%
celkem	170	59	229
% celkem	74,236%	25,764%	
Chí-kvadrát (df=1)	23,70	$p=,0000$	

Tabulka 22. Nejméně roztomilé a atraktivní děti (kategorie 0,5-5 let)
Hodnocení atraktivity bezdětnými ženami a bezdětnými muži

	méně	více	celkem
bezdětné ženy	83	41	124
% celkem	35,931%	17,749%	53,680%
bezdětní muži	98	9	107
% celkem	42,424%	3,896%	46,320%
celkem	181	50	231
% celkem	78,355%	21,645%	
Chí-kvadrát (df=1)	20,58	$p=,0000$	

Také porovnání hodnocení z hlediska vzbuzování potřeby péče přineslo významné rozdíly ($p=0,0185$). Děti, experty označené jako nejvíce roztomilé, vzbuzují v bezdětných matkách větší potřebu o ně pečovat než v bezdětných mužích (tabulka 23). U dětí označených jako nejvíce atraktivní se výsledek pro vzbuzování péče neukázal jako významný.

Tabulka 23. Nejvíce roztomilé děti (kategorie 0,5-5 let)
Hodnocení míry motivace k péči u bezdětných žen
a bezdětných mužů

	méně	více	celkem
bezdětné ženy	50	88	138
% celkem	19,531%	34,375%	53,906%
bezdětní muži	60	58	118
% celkem	23,438%	22,656%	46,094%
celkem	110	146	256
% celkem	42,969%	57,031%	
Chí-kvadrát (df=1)	5,54	p= ,0185	

Naproti tomu výsledky u nejméně roztomilých a atraktivních dětí byly v aspektu motivace k péči také významné ($p=0,0235$), protože větší potřebu pečovat vzbuzují tyto děti opět více v bezdětných ženách než v bezdětných mužích (tabulka 24).

Tabulka 24. Nejméně roztomilé a atraktivní děti (kategorie 0,5-5 let)
Hodnocení míry motivace k péči u bezdětných žen
a bezdětných mužů

	méně	více	celkem
bezdětné ženy	84	52	136
% celkem	32,813%	20,313%	53,125%
bezdětní muži	90	30	120
% celkem	35,156%	11,719%	46,875%
celkem	174	82	256
% celkem	67,969%	32,031%	
Chí-kvadrát (df=1)	5,13	p= ,0235	

Ostatní výsledky v této kategorii bezdětných žen a mužů byly nevýznamné, nicméně výše zmíněné významné výsledky jednoznačně ukázaly větší citlivost bezdětných žen jak vůči dívkám, tak i vůči chlapcům, a to z hlediska všech aspektů, včetně ochoty pečovat. Přestože tyto dvě kategorie žen a mužů nejsou zahrnuty do hypotéz, výsledky jejich hodnocení ukazují tendenci k tezi o vrozené dispozici u žen.

5.2.5 Srovnání hodnocení žen a mužů

5.2.5.1 Dívky jednotlivě

V rámci věkové kategori 0,5-1 rok se rozdílné hodnocení projevilo pouze u dívky experty označené jako neroztomilá a neatraktivní, a to konkrétně v aspektu atraktivity, kde výsledek vyšel velmi významný ($p=0,0094$), protože ženy hodnotily tuto dívku častěji jako více atraktivní než činili muži (tabulka 25).

Tabulka 25. Nejméně roztomilá a atraktivní dívka (kategorie 0,5-1 rok)
Hodnocení atraktivity ženami a muži

	méně	více	celkem
ženy	29	17	46
% celkem	35,802%	20,988%	56,790%
muži	31	4	35
% celkem	38,272%	4,938%	43,210%
celkem	60	21	81
% celkem	74,074%	25,926%	
Chí-kvadrát (df=1)	6,74	$p=,0094$	

Ostatní rozdíly v hodnocení se projevily jen v rámci věkové kategorie 4-5 let. U dívky, hodnocené experty jako nejvíce roztomilá a nejvíce atraktivní, je výsledek pro roztomilost velmi významný ($p=0,0079$), a to díky častějšímu hodnocení žen této dívky jako více roztomilá (tabulka 26).

Tabulka 26. Nejvíce roztomilá a atraktivní dívka (kategorie 4-5 let)
Hodnocení roztomilosti ženami a muži

	méně	více	celkem
ženy	4	35	39
% celkem	5,556%	48,611%	54,167%
muži	12	21	33
% celkem	16,667%	29,167%	45,833%
celkem	16	56	72
% celkem	22,222%	77,778%	
Chí-kvadrát (df=1)	7,05	$p=,0079$	

Stejná dívka, označená jako nejvíce roztomilá a nejvíce atraktivní v kategorii 4-5 let, vzbuzuje v ženách větší potřebu pečovat než v mužích (tabulka 27). Výsledek ukázal významný rozdíl ($p=0,0330$).

Tabulka 27. Nejvíce roztomilá a atraktivní dívka (kategorie 4-5 let)
Hodnocení míry motivace k péči u žen a mužů

	méně	více	celkem
ženy	21	32	53
% celkem	21,649%	32,990%	54,639%
muži	27	17	44
% celkem	27,835%	17,526%	45,361%
celkem	48	49	97
% celkem	49,485%	50,515%	
Chí-kvadrát (df=1)	4,55	$p=,0330$	

Výsledek hodnocení obličeje nejstarší dívky označené (experty) jako nejméně roztomilý a nejméně atraktivní vyšel v hodnocení aspektu roztomilosti jako významný ($p=0,0106$) a v hodnocení aspektu aktraktivity jako velmi významný ($p=0,0011$). V obou případech hodnotily ženy tento obličej častěji jako více roztomilý, resp. atraktivní než jak ho hodnotili muži (tabulka 28 a tabulka 29).

Tabulka 28. Nejméně roztomilá a atraktivní dívka (kategorie 4-5 let)
Hodnocení roztomilosti ženami a muži

	méně	více	celkem
ženy	31	14	45
% celkem	37,805%	17,073%	54,878%
muži	34	3	37
% celkem	41,463%	3,659%	45,122%
celkem	65	17	82
% celkem	79,268%	20,732%	
Chí-kvadrát (df=1)	6,54	$p=,0106$	

Tabulka 29. Nejméně roztomilá a atraktivní dívka (kategorie 4-5 let)
Hodnocení atraktivity ženami a muži

	méně	více	celkem
ženy	31	13	44
% celkem	37,349%	15,663%	53,012%
muži	38	1	39
% celkem	45,783%	1,205%	46,988%
celkem	69	14	83
% celkem	83,133%	16,867%	
Chí-kvadrát (df=1)	10,73	p= ,0011	

Ostatní výsledky v této kategorii žen a mužů byly nevýznamné a proto nejsou hodnoceny.

5.2.5.2 Chlapci jednotlivě

Výsledek pro chlapce z věkové skupiny 0,5-1 rok s expertním označením nejvíce roztomilý a nejvíce atraktivní je v aspektu atraktivity významný ($p=0,0169$), neboť ženy častěji hodnotily tohoto chlapce jako více atraktivního než jak jej hodnotili muži (tabulka 30).

Tabulka 30. Nejvíce roztomilý a atraktivní chlapec (kategorie 0,5-1 rok)
Hodnocení atraktivity ženami a muži

	méně	více	celkem
ženy	16	24	40
% celkem	25,000%	37,500%	62,500%
muži	17	7	24
% celkem	26,563%	10,938%	37,500%
celkem	33	31	64
% celkem	51,563%	48,438%	
Chí-kvadrát (df=1)	5,71	p= ,0169	

Stejně tak i výsledek hodnocení atraktivity chlapce z této věkové skupiny, který byl experty označen jako nejméně roztomilý a nejméně atraktivní, je významný ($p=0,0301$). I v tomto případě hodnotily více a častěji pozitivně, tedy jako více atraktivního, ženy oproti mužům (tabulka 31).

Tabulka 31. Nejméně roztomilý a atraktivní chlapec (kategorie 0,5-1 rok)
Hodnocení atraktivity ženami a muži

	méně	více	celkem
ženy	25	20	45
% celkem	30,488%	24,390%	54,878%
muži	29	8	37
% celkem	35,366%	9,756%	45,122%
celkem	54	28	82
% celkem	65,854%	34,146%	
Chí-kvadrát (df=1)	4,70	p= ,0301	

Ve věkové skupině 2-3 roky byl významný pouze jeden výsledek, a to konkrétně pro chlapce, experty označeného za nejméně roztomilého a nejméně atraktivního. Výsledek vyšel významný v hodnocení roztomilosti ($p=0,0111$), kde to byly opět ženy, které jej hodnotily častěji jako více roztomilého (tabulka 32).

Tabulka 32. Nejméně roztomilý a atraktivní chlapec (kategorie 2-3 roky)
Hodnocení roztomilosti ženami a muži

	méně	více	celkem
ženy	26	23	49
% celkem	30,952%	27,381%	58,333%
muži	28	7	35
% celkem	33,333%	8,333%	41,667%
celkem	54	30	84
% celkem	64,286%	35,714%	
Chí-kvadrát (df=1)	6,45	p= ,0111	

5.2.5.3 Dívky celkem

Hodnocení neroztomilých a neatraktivních dívek v aspektu roztomilosti přineslo velmi významný výsledek ($p=0,0003$), protože ženy hodnotily tyto, dle expertní skupiny, neroztomilé a neatraktivní dívky, oproti mužům výrazně častěji jako více roztomilé (tabulka 33)

Tabulka 33. Nejméně roztomilé a atraktivní dívky (kategorie 0,5-5 let)
Hodnocení roztomilosti ženami a muži

	méně	více	celkem
ženy	87	43	130
% celkem	36,555%	18,067%	54,622%
muži	94	14	108
% celkem	39,496%	5,882%	45,378%
celkem	181	57	238
% celkem	76,050%	23,950%	
Chí-kvadrát (df=1)	13,10	p= ,0003	

Podobný, velmi výrazný, výsledek ($p=0,0012$) vyšel u těchto dívek v aspektu atraktivity. Ženy je hodnotily taktéž výrazně častěji jako více atraktivní než hodnotili muži (tabulka 34).

Tabulka 34. Nejméně roztomilé a atraktivní dívky (kategorie 0,5-5 let)
Hodnocení atraktivity ženami a muži

	méně	více	celkem
ženy	92	31	123
% celkem	38,174%	12,863%	51,037%
muži	107	11	118
% celkem	44,398%	4,564%	48,963%
celkem	199	42	241
% celkem	82,573%	17,427%	
Chí-kvadrát (df=1)	10,56	p= ,0012	

Také hodnocení atraktivity u nejvíce roztomilých a atraktivních dívek přineslo výrazný výsledek ($p=0,0198$), protože i zde hodnotily ženy tyto dívky častěji jako více atraktivní oproti hodnocení mužů (tabulka 35).

Tabulka 35. Nejvíce roztomilé a atraktivní dívky (kategorie 0,5-5 let)
Hodnocení atraktivity ženami a muži

	méně	více	celkem
ženy	17	125	142
% celkem	7,692%	56,561%	64,253%
muži	19	60	79
% celkem	8,597%	27,149%	35,747%
celkem	36	185	221
% celkem	16,290%	83,710%	
Chí-kvadrát (df=1)	5,43	p= ,0198	

Stejný trend, tedy více pozitivní hodnocení od žen než od mužů u těchto dívek se ukázal i ve výsledku hodnocení aspektu péče ($p=0,0143$). Tedy nejvíce roztomilé a atraktivní dívky vzbuzují potřebu o ně pečovat více v ženách než v mužích (tabulka 36).

Tab. 36. Nejvíce roztomilé a atraktivní dívky (kategorie 0,5-5 let)
Hodnocení míry motivace k péči u žen a mužů

	méně	více	celkem
ženy	58	101	159
% celkem	19,931%	34,708%	54,639%
muži	67	65	132
% celkem	23,024%	22,337%	45,361%
celkem	125	166	291
% celkem	42,955%	57,045%	
Chí-kvadrát (df=1)	6,00	$p=,0143$	

5.2.5.4 Chlapci celkem

Velmi významný výsledek ($p=0,0046$) je v hodnocení roztomilosti u nejméně roztomilých chlapců, kde ženy vnímají tyto chlapce častěji jako více roztomilé než jak je vnímají muži (tabulka 37).

Tabulka 37. Nejméně roztomilí a atraktivní chlapci (kategorie 0,5-5 let)
Hodnocení roztomilosti ženami a muži

	méně	více	celkem
ženy	86	56	142
% celkem	33,594%	21,875%	55,469%
muži	88	26	114
% celkem	34,375%	10,156%	44,531%
celkem	174	82	256
% celkem	67,969%	32,031%	
Chí-kvadrát (df=1)	8,03	$p=,0046$	

Podobně je tomu v hodnocení atraktivity u nejméně atraktivních chlapců. Také zde vyšel velmi významný výsledek ($p=0,0052$) a také zde hodnotily ženy, oproti mužům, častěji tyto chlapce jako více atraktivní (tabulka 38).

Tabulka 38. Nejméně roztomilí a atraktivní chlapci (kategorie 0,5-5 let)
Hodnocení atraktivity ženami a muži

	méně	více	celkem
ženy	90	41	131
% celkem	36,885%	16,803%	53,689%
muži	95	18	113
% celkem	38,934%	7,377%	46,311%
celkem	185	59	244
% celkem	75,820%	24,180%	
Chí-kvadrát (df=1)	7,82	p= ,0052	

5.2.5.5 Děti celkem

Velmi významný rozdíl ($p=0,0000$) je v hodnocení roztomilosti u experty označených nejméně roztomilých a atraktivních dětí, kde ženy hodnotily velmi výrazně odlišně oproti mužům. Konkrétně hodnotily tyto neroztomilé děti výrazně častěji jako více roztomilé (tabulka 39).

Tabulka 39. Nejméně roztomilé a atraktivní děti (kategorie 0,5-5 let)
Hodnocení roztomilosti ženami a muži

	méně	více	celkem
ženy	173	99	272
% celkem	35,020%	20,040%	55,061%
muži	182	40	222
% celkem	36,842%	8,097%	44,939%
celkem	355	139	494
% celkem	71,862%	28,138%	
Chí-kvadrát (df=1)	20,42	p= ,0000	

Podobně je tomu také u nejméně roztomilých a atraktivních dětí, kde je velmi významný výsledek ($p=0,0012$) v aspektu atraktivity, a to také hlavně díky častějšímu označení těchto dětí jako více atraktivní ze stran žen (tabulka 40).

Tabulka 40. Nejméně roztomilé a atraktivní děti (kategorie 0,5-5 let)
Hodnocení atraktivity ženami a muži

	méně	více	celkem
ženy	182	72	254
% celkem	36,768%	14,545%	51,313%
muži	202	39	241
% celkem	40,808%	7,879%	48,687%
celkem	384	111	495
% celkem	77,576%	22,424%	
Chí-kvadrát (df=1)	10,52	p= ,0012	

Další velmi významný výsledek ($p=0,0013$) vyšel v hodnocení atraktivity u nejvíce atraktivních dětí, kde opět ženy hodnotily častěji tyto děti jako více atraktivní než je hodnotili muži (tabulka 41).

Tabulka 41. Nejvíce atraktivní děti (kategorie 0,5-5 let)
Hodnocení atraktivity ženami a muži

	méně	více	celkem
ženy	59	211	270
% celkem	12,939%	46,272%	59,211%
muži	66	120	186
% celkem	14,474%	26,316%	40,789%
celkem	125	331	456
% celkem	27,412%	72,588%	
Chí-kvadrát (df=1)	10,29	p= ,0013	

Velmi významně se ukazuje také výsledek hodnocení v aspektu vzbuzování péče, kde jak u nejvíce roztomilých dětí ($p=0,0059$), tak i u nejvíce atraktivních dětí ($p=0,0064$) hodnotily ženy opět výrazně pozitivněji než muži (tabulka 42 a tabulka 43).

Tabulka 42. Nejvíce roztomilé děti (kategorie 0,5-5 let)
Hodnocení motivace k péči u žen a mužů

	méně	více	Celkem
ženy	117	201	318
% celkem	20,103%	34,536%	54,639%
muži	127	137	264
% celkem	21,821%	23,540%	45,361%
celkem	244	338	582
% celkem	41,924%	58,076%	
Chí-kvadrát (df=1)	7,58	p= ,0059	

Tabulka 43. Nejvíce atraktivní děti (kategorie 0,5-5 let)
Hodnocení míry motivace k péči u žen a mužů

	méně	více	celkem
ženy	125	193	318
% celkem	21,368%	32,991%	54,359%
muži	135	132	267
% celkem	23,077%	22,564%	45,641%
celkem	260	325	585
% celkem	44,444%	55,556%	
Chí-kvadrát (df=1)	7,44	p= ,0064	

U nejméně roztomilých a atraktivních dětí vyšel významný výsledek ($p=0,0043$) v aspektu vzbuzování potřeby pečovat. V ženách vzbuzují potřebu pečovat nejméně roztomilé a atraktivní děti více než v mužích, přesto ale výsledek ukázal, na základě vyšší frekvence pro negativní hodnocení, že pečovatelský instinkt spíše nevzbuzují (tabulka 44).

Tabulka 44. Nejméně roztomilé a atraktivní děti (kategorie 0,5-5 let)
Hodnocení míry motivace k péči u žen a mužů

	méně	více	celkem
ženy	203	113	316
% celkem	35,000%	19,483%	54,483%
muži	190	74	264
% celkem	32,759%	12,759%	45,517%
celkem	393	187	580
% celkem	67,759%	32,241%	
Chí-kvadrát (df=1)	3,93	p= ,0473	

Ostatní výsledky v této kategorii žen a mužů byly nevýznamné a proto nehodnocené. Významné výsledky však ukázaly jasnou a jednoznačnou tendenci žen vnímat citlivěji než muži, takže hypotéza o citlivějším vnímání dětských obličejů ženami je tímto výsledkem podpořena.

5.3 Výsledky dle věkových skupin dětí

V této části je porovnáváno hodnocení samostatně za danou skupinu (matky, otcové, bezdětné ženy, bezdětní muži, ženy, muži), ovšem porovnávanými znaky zde jsou věkové kategorie rozdělené dle pohlaví, tedy nejnižší sledovaná věková skupina dívek 0,5–1 rok v porovnání s nejvyšší sledovanou věkovou skupinou dívek 4-5 let a následně to samé pro chlapce. Věkové skupiny chlapců a věkové skupiny dívek mezi sebou porovnávány nebyly. Hodnoceny jsou opět pouze významné výsledky, tj. $p < 0,05$.

5.3.1 Hodnocení dle matek

5.3.1.1 Dívky

Rozdílně vnímají matky věk u nejvíce roztomilých a atraktivních dívek (dle hodnocení expertní skupiny), kde je výsledek významný ($p = 0,0174$) a kde jsou častěji jako více atraktivní hodnoceny starší dívky (tabulka 45). Matky vnímají citlivěji atraktivitu u starších dívek.

Tabulka 45. Nejvíce roztomilé a atraktivní dívky
Hodnocení atraktivity matkami

	méně	více	celkem
Věk 0,5 - 1 rok	8	20	28
% celkem	15,094%	37,736%	52,830%
Věk 4 – 5 let	1	24	25
% celkem	1,887%	45,283%	47,170%
celkem	9	44	53
% celkem	16,981%	83,019%	
Chí-kvadrát (df=1)	5,66	$p = ,0174$	

5.3.1.2 Chlapci

Další rozdíly v hodnocení matkami se týkají už jen chlapců. U nejméně roztomilých chlapců je rozdíl mezi věkovými kategoriemi velmi významný ($p=0,0001$), hodnocení je v podstatě opačné, protože zatímco u nejmladší kategorie matky hodnotily častěji tyto chlapce jako více roztomilé, u nejstarších je tomu naopak, tedy častější hodnocení je pro méně roztomilé (tabulka 46). Matky tedy vnímají citlivěji roztomilost u mladších chlapců.

Tabulka 46. Nejméně roztomilí a atraktivní chlapci
Hodnocení roztomilosti matkami

	méně	více	celkem
Věk 0,5 - 1 rok	9	16	25
% celkem	17,647%	31,373%	49,020%
Věk 4 – 5 let	23	3	26
% celkem	45,098%	5,882%	50,980%
celkem	32	19	51
% celkem	62,745%	37,255%	
Chí-kvadrát (df=1)	15,01	$p=,0001$	

Porovnání atraktivity u nejvíce atraktivních chlapců ukázalo významný výsledek ($p=0,0158$), protože vyšší frekvence hodnocení pro větší atraktivitu byla u starších chlapců (tabulka 47). Stejně jako u dívek, vnímají matky citlivěji atraktivitu u starších chlapců.

Tabulka 47. Nejvíce roztomilí a atraktivní chlapci
Hodnocení atraktivity matkami

	méně	více	celkem
Věk 0,5 - 1 rok	9	10	19
% celkem	19,565%	21,739%	41,304%
Věk 4 – 5 let	4	23	27
% celkem	8,696%	50,000%	58,696%
celkem	13	33	46
% celkem	28,261%	71,739%	
Chí-kvadrát (df=1)	5,83	$p=,0158$	

Opačně tomu je u nejméně atraktivních chlapců, kde v aspektu atraktivity vyšel významný výsledek ($p=0,0411$) díky tomu, že matky výrazně častěji hodnotily starší chlapce jako méně atraktivní, ovšem mladší chlapce v podstatě ve stejné frekvenci (tabulka 48). Tento výsledek tedy naznačuje, že matky u mladších chlapců atraktivitu příliš nevnímají a u starších chlapců vnímají citlivěji méně atraktivní jedince.

Tabulka 48. Nejméně roztomilí a atraktivní chlapci
Hodnocení atraktivity matkami

	méně	více	celkem
Věk 0,5 - 1 rok	12	11	23
% celkem	25,000%	22,917%	47,917%
Věk 4 – 5 let	20	5	25
% celkem	41,667%	10,417%	52,083%
celkem	32	16	48
% celkem	66,667%	33,333%	
Chí-kvadrát (df=1)	4,17	$p=,0411$	

U nejméně roztomilých a atraktivních chlapců hodnocených z hlediska vyvolávání potřeby péče v matkách vyšel významný výsledek ($p=0,0169$), protože jednoznačně vyšší frekvence pro více péči vzbuzující chlapce je u mladší kategorie (tabulka 49). Z tohoto zjištění lze tedy usuzovat, že v matkách vzbuzují péči spíše mladší chlapci.

Tabulka 49. Nejméně roztomilí a atraktivní chlapci
Hodnocení míry motivace k péči u matek

	méně	více	celkem
Věk 0,5 - 1 rok	14	16	30
% celkem	23,333%	26,667%	50,000%
Věk 4 – 5 let	23	7	30
% celkem	38,333%	11,667%	50,000%
celkem	37	23	60
% celkem	61,667%	38,333%	
Chí-kvadrát (df=1)	5,71	$p=,0169$	

U ostatních porovnávaných skupin vyšly nevýznamné výsledky, proto nebyly ani hodnoceny. Jako významné se tedy ukázalo, že

atraktivita je matkami vnímána spíše u starších jedinců, ať už děvčat či chlapců, zatímco roztomilost naopak u těch mladších, zde konkrétně u mladších chlapců. Stejně tak i péči více vzbuzují mladší nejméně roztomilí a atraktivní chlapci. V aspektu roztomilosti se tedy u matek hypotéza o větší citlivosti pro mladší jedince potvrzuje.

5.3.2 Hodnocení dle bezdětných žen

5.3.2.1 Dívky

Výsledek hodnocení nejvíce roztomilých a atraktivních dívek v aspektu atraktivity je významný ($p=0,0492$) proto, že bezdětné ženy hodnotily starší dívky častěji jako více atraktivní (tabulka 50). I u bezdětných žen je tedy větší citlivost na vnímání atraktivity spíše u starších dívek.

Tabulka 50. Nejvíce roztomilé a atraktivní dívky
Hodnocení atraktivity bezdětnými ženami

	méně	více	celkem
Věk 0,5 - 1 rok	5	14	19
% celkem	12,195%	34,146%	46,341%
Věk 4 – 5 let	1	21	22
% celkem	2,439%	51,220%	53,659%
celkem	6	35	41
% celkem	14,634%	85,366%	
Chí-kvadrát (df=1)	3,87	$p=,0492$	

5.3.2.2 Chlapci

V aspektu roztomilosti byli nejméně roztomilí a atraktivní chlapci vnímáni bezdětnými ženami velmi významně odlišně ($p=0,0021$), a to proto, že tyto ženy hodnotily roztomilost u každé věkové kategorie opačně, tedy jako více roztomilé označily častěji mladší chlapce a jako méně roztomilé označily častěji starší chlapce (tabulka 51). Z výsledku vyplývá, že roztomilost je bezdětnými ženami vnímána citlivěji spíše u mladších chlapců.

Tabulka 51. Nejméně roztomilí a atraktivní chlapci
Hodnocení roztomilosti bezdětnými ženami

	méně	více	celkem
Věk 0,5 - 1 rok	8	11	19
% celkem	19,048%	26,190%	45,238%
Věk 4 – 5 let	20	3	23
% celkem	47,619%	7,143%	54,762%
celkem	28	14	42
% celkem	66,667%	33,333%	
Chí-kvadrát (df=1)	9,42	p= ,0021	

Velmi významný je výsledek ($p=0,0061$) u hodnocení aspektu vzbuzování péče mezi nejméně roztomilými a atraktivními chlapci. Větší potřebu péče vzbuzují v bezdětných ženách méně roztomilí a atraktivní mladší chlapci. Ti starší byly hodnoceny výrazně jako méně péči vzbuzující (tabulka 52).

Tabulka 52. Nejméně roztomilí a atraktivní chlapci
Hodnocení míry motivace k péči u bezdětných žen

	méně	více	celkem
Věk 0,5 - 1 rok	11	12	23
% celkem	24,444%	26,667%	51,111%
Věk 4 – 5 let	19	3	22
% celkem	42,222%	6,667%	48,889%
celkem	30	15	45
% celkem	66,667%	33,333%	
Chí-kvadrát (df=1)	7,51	p= ,0061	

U ostatních porovnávaných skupin vyšly nevýznamné výsledky, proto nebyly ani hodnoceny. I u bezdětných žen významné výsledky ukázaly preferenci pro starší dívky v aspektu atraktivity a pro mladší chlapce v aspektu roztomilosti. Navíc také bezdětné ženy, stejně jako matky, mají větší ochotu pečovat o nejméně roztomilé a atraktivní chlapce.

5.3.3 Hodnocení dle otců

5.3.3.1 Dívky

Výsledek hodnocení atraktivity u nejvíce roztomilých a atraktivních dívek vyšel jako velmi významný ($p=0,0058$) díky vyšší frekvenci hodnocení větší atraktivity u starších dívek (tabulka 53). Otcové tedy vnímají atraktivitu spíše u starších dívek než u těch mladších.

Tabulka 53. Nejvíce roztomilé a atraktivní dívky
Hodnocení atraktivity otci

	méně	více	celkem
Věk 0,5 - 1 rok	9	10	19
% celkem	21,951%	24,390%	46,341%
Věk 4 – 5 let	2	20	22
% celkem	4,878%	48,780%	53,659%
Celkem	11	30	41
% celkem	26,829%	73,171%	
Chí-kvadrát (df=1)	7,61	$p=,0058$	

5.3.3.2 Chlapci

Jako velmi významný ($p=0,0006$) vyšel výsledek i u nejméně roztomilých a atraktivních chlapců, kde otcové hodnotili jejich roztomilost. Vyšší frekvence pro větší roztomilost je u mladších chlapců, ale zajímavá je i vyšší frekvence pro menší roztomilost u starších chlapců. Toto hodnocení je tedy postaveno do protikladu a naznačuje, že otcové vnímají u méně roztomilých a atraktivních chlapců roztomilost citlivěji u mladších jedinců (tabulka 54).

Tabulka 54. Nejméně roztomilí a atraktivní chlapci
Hodnocení roztomilosti otci

	méně	více	celkem
Věk 0,5 - 1 rok	8	11	19
% celkem	19,048%	26,190%	45,238%
Věk 4 – 5 let	21	2	23
% celkem	50,000%	4,762%	54,762%
Celkem	29	13	42
% celkem	69,048%	30,952%	
Chí-kvadrát (df=1)	11,78	$p=,0006$	

Také zde nebyly nevýznamné výsledky u ostatních porovnávaných skupin hodnoceny. U významných výsledků se ukázala preference pro starší dívky z hlediska atraktivity a preference pro mladší chlapce z hlediska roztomilosti. Přestože se jedná jen o dvě porovnané skupiny, kde vyšel významný výsledek, tendenci k rozdílné preferenci v souvislosti s věkem to naznačuje, byť pouze v aspektu roztomilosti.

5.3.4 Hodnocení dle bezdětných mužů

5.3.4.1 Dívky

Nejméně roztomilé a atraktivní dívky nebylo možné porovnávat kvůli nulovým hodnotám ve frekvencích. Ostatní porovnávané skupiny vyšly s nevýznamným výsledkem.

5.3.4.2 Chlapci

Nejméně roztomilí a atraktivní chlapci a jejich porovnání v souvislosti s věkem přineslo velmi významný výsledek ($p=0,0058$) v aspektu péče. Konkrétně u starších chlapců, kteří byli hodnoceni jako méně péči vzbuzující, resp. frekvence pro nižší péči byla u starších chlapců vyšší než u mladších. Ovšem u mladších vyšly stejné hodnoty pro nižší i vyšší péči (tabulka 55). Z tohoto lze usuzovat, že v bezdětných mužích vyvolávají potřebu péče spíše mladší jedinci.

Tabulka 55. Nejméně roztomilí a atraktivní chlapci
Hodnocení míry motivace k péči u bezdětných mužů

	méně	více	celkem
Věk 0,5 - 1 rok	10	10	20
% celkem	25,000%	25,000%	50,000%
Věk 4 – 5 let	18	2	20
% celkem	45,000%	5,000%	50,000%
celkem	28	12	40
% celkem	70,000%	30,000%	
Chí-kvadrát (df=1)	7,62	$p=,0058$	

Ostatní nevýznamné výsledky nebyly hodnoceny. Jeden jediný významný výsledek, navíc u mladší kategorie s nerozhodným výsledkem, nemůže být brán jako určující z hlediska potvrzení hypotézy. Bezdětní muži mají tendenci hodnotit obě věkové skupiny spíše shodně a tudíž v rozporu se stanovenou hypotézou.

5.3.5 Hodnocení dle žen

5.3.5.1 Dívky

Velmi významný výsledek ($p=0,0019$) byl vypočten u nejvíce roztomilých a atraktivních dívek při hodnocení jejich atraktivity. Vyšší frekvence pro větší atraktivitu se ukazuje u starších dívek, takže ženy (jak matky, tak i bezdětné) mají patrně větší citlivost na vnímání atraktivity u starších dívek (tabulka 56).

Tabulka 56. Nejvíce roztomilé a atraktivní dívky
Hodnocení atraktivity ženami

	méně	více	celkem
Věk 0,5 - 1 rok	13	34	47
% celkem	13,830%	36,170%	50,000%
Věk 4 – 5 let	2	45	47
% celkem	2,128%	47,872%	50,000%
celkem	15	79	94
% celkem	15,957%	84,043%	
Chí-kvadrát (df=1)	9,60	p= ,0019	

5.3.5.2 Chlapci

Další velmi významný výsledek ($p=0,0000$) je u hodnocení roztomilosti u nejméně roztomilých a atraktivních chlapců. Zde jsou opět opačné hodnoty pro obě skupiny a sice vyšší frekvence pro nižší roztomilost u starších chlapců a naopak vyšší frekvence pro větší roztomilost u mladších chlapců. Ženy tedy vnímají mnohem citlivěji jako roztomilé spíše mladší chlapce (tabulka 57).

Tabulka 57. Nejméně roztomilí a atraktivní chlapci
Hodnocení roztomilosti ženami

	méně	více	celkem
Věk 0,5 - 1 rok	17	27	44
% celkem	18,280%	29,032%	47,312%
Věk 4 – 5 let	43	6	49
% celkem	46,237%	6,452%	52,688%
celkem	60	33	93
% celkem	64,516%	35,484%	
Chí-kvadrát (df=1)	24,43	p= ,0000	

Významně ($p=0,0169$) dopadlo také hodnocení atraktivity u nejvíce atraktivních chlapců. Ženy zde hodnotily s vyšší frekvencí větší atraktivitu u starších chlapců, takže určitá vyšší citlivost žen vnímat starší chlapce atraktivněji je patrná (tabulka 58).

Tabulka 58. Nejvíce atraktivní chlapci
Hodnocení atraktivity ženami

	méně	více	celkem
Věk 0,5 - 1 rok	16	24	40
% celkem	18,391%	27,586%	45,977%
Věk 4 – 5 let	8	39	47
% celkem	9,195%	44,828%	54,023%
celkem	24	63	87
% celkem	27,586%	72,414%	
Chí-kvadrát (df=1)	5,71	p= ,0169	

Významně ($p=0,0302$), ale už nikoliv tak výrazně dopadlo hodnocení atraktivity u nejméně roztomilých a atraktivních chlapců. Vyšší frekvence pro nižší atraktivitu je u starších chlapců, takže ženy zde citlivěji vnímají atraktivitu u starších jedinců (tabulka 59).

Tabulka 59. Nejméně roztomilí a atraktivní chlapci
Hodnocení atraktivity ženami

	méně	více	celkem
Věk 0,5 - 1 rok	25	20	45
% celkem	28,090%	22,472%	50,562%
Věk 4 – 5 let	34	10	44
% celkem	38,202%	11,236%	49,438%
celkem	59	30	89
% celkem	66,292%	33,708%	
Chí-kvadrát (df=1)	4,70	p= ,0302	

V aspektu vzbuzování potřeby pečovat vyšel výsledek porovnání věkových skupin u nejméně roztomilých a atraktivních chlapců jako velmi významný ($p=0,0003$). Nejméně v ženách vzbuzují péči starší chlapci, a to velmi výrazně, oproti těm mladším. U mladších byla navíc vyšší frekvence pro vyšší míru péče, takže lze z výsledku usuzovat, že v ženách zde vyvolávají větší potřebu pečovat mladší jedinci (tabulka 60).

Tabulka 60. Nejméně roztomilí a atraktivní chlapci
Hodnocení míry motivace k péči u žen

	méně	více	celkem
Věk 0,5 - 1 rok	25	28	53
% celkem	23,810%	26,667%	50,476%
Věk 4 – 5 let	42	10	52
% celkem	40,000%	9,524%	49,524%
celkem	67	38	105
% celkem	63,810%	36,190%	
Chí-kvadrát (df=1)	12,83	p= ,0003	

Ostatní výsledky vyšly nevýznamné a proto nebyly hodnoceny. Nicméně významné a hodnocené výsledky opět ukázaly větší citlivost a preferenci pro starší jedince v aspektu atraktivity a pro mladší v aspektu roztomilosti a péče. Hypotéza je tedy i zde potvrzena v aspektu roztomilosti.

5.3.6 Hodnocení dle mužů

5.3.6.1 Dívky

Velmi významný ($p=0,0008$) je výsledek hodnocení atraktivity u nejvíce roztomilých a atraktivních dívek. Muži určili jasně vyšší frekvenci pro vyšší atraktivitu u starších dívek, takže je možné konstatovat, že u mužů je vnímána atraktivita citlivěji u starších dívek (tabulka 61).

Tabulka 61. Nejvíce roztomilé a atraktivní dívky
Hodnocení atraktivity muži

	méně	více	celkem
Věk 0,5 - 1 rok	15	19	34
% celkem	20,270%	25,676%	45,946%
Věk 4 – 5 let	4	36	40
% celkem	5,405%	48,649%	54,054%
celkem	19	55	74
% celkem	25,676%	74,324%	
Chí-kvadrát (df=1)	11,21	$p=,0008$	

5.3.6.2 Chlapci

Vysoce významný výsledek ($p=0,0002$) vyšel u hodnocení roztomilosti u nejméně roztomilých a atraktivních chlapců. Starší chlapci jsou muži hodnoceni jako méně roztomilí, a to s převahou nad mladšími chlapci, i když také u nich převažuje frekvence pro nižší roztomilost (tabulka 62). Muži tedy vnímají roztomilost spíše u mladších chlapců než u těch starších, nicméně ani ti mladší nejsou tak jednoznačně a často hodnoceni jako roztomilí.

Tabulka 62. Nejméně roztomilí a atraktivní chlapci
Hodnocení roztomilosti muži

	méně	více	celkem
Věk 0,5 - 1 rok	21	16	37
% celkem	26,582%	20,253%	46,835%
Věk 4 – 5 let	39	3	42
% celkem	49,367%	3,797%	53,165%
celkem	60	19	79
% celkem	75,949%	24,051%	
Chí-kvadrát (df=1)	14,03	$p=,0002$	

Za velmi významný ($p=0,0027$) lze považovat také výsledek hodnocení u nejméně roztomilých a atraktivních chlapců, kde byla hodnocena míra péče, kterou v probandech (mužích) vzbuzují. Nejméně v mužích vzbuzují péči starší chlapci, kde frekvence negativního hodnocení je velmi vysoká. Vedle toho ale ani mladší chlapci v mužích nevzbuzují péči tak jednoznačně, protože i zde je výsledná frekvence pro menší péči vyšší, i když nikoliv tak výrazná, jako u starších chlapců (tabulka 63). Méně roztomilí a atraktivní chlapci jakéhokoliv (sledovaného) věku v mužích příliš velkou míru péče nevzbuzují.

Tabulka 63. Nejméně roztomilí a atraktivní chlapci
Hodnocení míry motivace k péči u mužů

	méně	více	celkem
Věk 0,5 - 1 rok	24	20	44
% celkem	27,273%	22,727%	50,000%
Věk 4 – 5 let	37	7	44
% celkem	42,045%	7,955%	50,000%
celkem	61	27	88
% celkem	69,318%	30,682%	
Chí-kvadrát (df=1)	9,03	$p=,0027$	

Hodnocení u ostatních skupin a proměnných nebylo významné a tudíž nebylo hodnoceno. I u mužů je patrná větší tendence vnímat atraktivitu spíše u starších, v tomto případě dívek. U roztomilosti výsledky pro mladší jedince jednoznačně nehovoří a proto nelze s určitostí tvrdit, že ji muži u těchto dětí vnímají více. Spíše tomu může být tak, že u starších dětí muži roztomilost vnímají méně. Podobně je tomu i u péče, kde muži také spíše vnímali obě skupiny spíše jako péči nevzbuzující. Hypotéza o preferenci mladších se tedy nepotvrdila ani v jednom aspektu.

5.4 Výsledky a hodnocení v souvislosti s předchozí zkušeností s péčí o dítě

V první části dotazníku byly pokládány otázky zjišťující předchozí zkušenost s péčí o dítě. V případě matek a otců zkušenost před vlastním rodičovstvím, v případě bezdětných zkušenost v okamžiku odpovědi. Výsledky této části dotazníku nebyly samostatně analyzovány a porovnávány. Kvůli menšímu počtu jedinců v podskupinách by po rozdělení do příslušných kategorií vycházely velmi nízké hodnoty, jež by nepřinesly relevantní výsledky pro samotný výzkum. Současně by tím vzniklo velké množství variant kontingenčních tabulek, které by neprospělo přehlednosti. Nicméně stručný přehled odpovědí na tyto otázky je v následující části uveden.

Základní otázka, položená v dotazníku, zněla pro obě skupiny – rodičů i bezdětných – v podstatě stejně (viz otázka č. 4, resp. č. 5 v dotazníku v příloze). Pouze byla formulována tak, aby správně oslovila příslušnou dotazovanou skupinu. Dotazem se zjišťovala zkušenost s péčí o dítě (např. dítě příbuzných či známých), přičemž možnosti odpovědi zněly: a) vůbec, b) občas/příležitostně, c) často, d) velmi často/intenzivně. Odpovědi a) a d) jsou vypovídající samy o sobě. Jejich význam není potřeba jakkoliv dále komentovat. Ovšem odpovědi b) a c) jsou brány jako spíše se klonící k dané krajní hodnotě, s níž sousedí. V případě odpovědi b) občas jde o hodnotu nikoliv nulovou, nicméně s tendencí k záporné odpovědi. V případě odpovědi c) často je odpověď přikláněna naopak ke kladné, maximální hodnotě. Probandům byla nabídnuta čtyřbodová škála z důvodu snadnější odpovědi, protože při absolutních či striktních hodnotách se tito nedokáží rozhodnout, zda-li už o nějakou zkušenost jde, či nikoliv. Byla jim proto nabídnuta i jakási „mezihodnota“. Tyto mezihodnoty jsou pro tento výzkum chápány jako samy o sobě nevýznamné, a tudíž v celkovém výsledku spíše podporující onu příslušnou přílehlou hodnotu.

Součástí dotazníku byla i otázka zjišťující míru účasti partnera či manžela probandek-matek při péči o jejich dítě (viz otázka č. 6

v dotazníku v příloze). Tato otázka byla směřována jen k matkám, protože počítá pouze s modelem péče, kdy je na mateřské dovolené žena.

5.4.1 Odpovědi matek

Z celkového počtu probandek-matek $n=30$ odpovědělo devět žen, že zkušenost s péčí nemají vůbec, 15 žen se staralo o cizí dítě před vlastním mateřstvím občas, pět žen často a pouze jedna žena-matka velmi často. Většina dotázaných matek tedy příležitostnou, minimální zkušenost s péčí o děti měla. Nicméně počet žen, které uvedly nulovou zkušenost, je také výrazný. V podstatě tyto výsledky ukazují spíše na určitou nezkušenost s péčí u této kategorie žen-matek.

5.4.2 Odpovědi otců

Z celkového počtu probandů-otců $n=24$ je devět mužů zcela bez předchozí zkušenosti a 12 mužů se zkušeností občasnou. Možnost odpovědi „často“ využil pouze jeden muž, stejně jako možnost „velmi často“. Jeden muž-otec na otázku neodpověděl vůbec. Stejně jako u matek ukazují tyto výsledky spíše na předchozí nezkušenost mužů-otců s dětmi před vlastním otcovstvím.

5.4.3 Odpovědi bezdětných žen

Z celkového počtu probandek-bezdětných žen $n=23$ odpovědělo 7 žen, že žádnou zkušenost zatím nemají, 14 žen má zkušenost občasnou, jedna žena se stará o dítě známých či příbuzných často a jedna žena velmi často. Opět stejné výsledky jako u předchozích dvou kategorií, tedy ukazující spíše na nezkušenost.

5.4.4 Odpovědi bezdětných mužů

Z celkového počtu probandů-bezdětných mužů $n=20$ je bez zkušenosti osm mužů a s občasnou zkušeností taktéž osm mužů. Čtyři bezdětní muži odpověděli, že se starají o dítě známých či příbuzných často. I zde sice převažuje většinově nezkušenost, avšak pětina z těchto

mužů však má zkušenost s péčí výraznou, což je v porovnání s ostatními kategoriemi bezdětných žen a otců změna. Nicméně v procentuálním vyjádření je to jen 20 % bezdětných mužů.

5.4.5 Odpověď matek na otázku č. 6

Pouze jedna z žen-matek odpověděla na tuto otázku jednoznačnou možností „vůbec“. Jen pět žen odpovědělo, že se jejich partner či manžel podílí na péči o jejich dítě velmi málo. Šest žen odpovědělo, že občas. U osmi žen se jejich partner podílí na péči o dítě velmi často. Deset ze všech třiceti dotazovaných na tuto otázku neodpovědělo. Tyto výsledky naznačují, že většina žen-matek, které na tuto otázku odpověděly, má spíše negativní zkušenost s partnerskou výpomocí.

6 DISKUZE

6.1 Porovnání výsledků a hypotéz

Porovnání výsledků s hypotézami bylo provedeno dvěma způsoby. Jednak byly porovnány výsledky hodnocení jednotlivých obličejů dle toho, jak byly vypočteny v kapitole 5.2. Druhým hlediskem bylo srovnání hodnocení jednotlivých kategorií (matek, otců, bezdětných žen a bezdětných mužů) a jejich hodnocení dle věkových skupin dětí. V tomto případě byly porovnány významné výsledky zjištěné pro jednotlivou kategorii v rámci příslušné hypotézy.

6.1.1 Hypotéza 1

První hypotéza, že *matky mají stejné vnímání dětských obličejů jako bezdětné ženy*, vychází z předpokladu vrozenosti vnímání obličejového schématu dětského obličeje u žen, nikoliv však u mužů. Tato hypotéza se při porovnávání jednotlivých obličejů mezi bezdětnými ženami a matkami potvrdila. U všech fotografií vyšly nevýznamné výsledky. To znamená, že obě kategorie žen hodnotily stejně, a tudíž matky i bezdětné ženy vnímají všechny děti stejně.

Porovnáme-li hodnocení jednotlivých kategorií, konkrétně kategorie matek a bezdětných žen, v rámci jejich hodnocení dle věku dětí (při porovnání nejmladších s nejstaršími dětmi), zjistíme, že se obě kategorie shodují také ve významných výsledcích. Konkrétně je shoda ve vnímání roztomilosti u nejmladších chlapců (hodnocených experty jako nejméně roztomilí a atraktivní). Shodně pro obě kategorie žen jsou tito chlapci více roztomilí a více péči vzbuzující než starší chlapci. Stejně tak i vnímání atraktivity u starších dívek je významnější než u těch mladších. Významné zde vyšly také tři aspekty u chlapců v kategorii matek. V kategorii bezdětných žen vyšly významné dva aspekty u chlapců a jeden aspekt u dívek. Vzhledem k tomu, že významné vyšly vždy jen ty výsledky, jež jsou v hodnocení odlišné, zbývající výsledky jsou nevýznamné, a proto shodné. Z tohoto důvodu je možné říci, že bezdětné ženy a matky hodnotily jak v porovnání jednotlivých obličejů, tak v porovnání nejmladších a nejstarších dětí v podstatě stejně. Hypotéza 1

byla výsledky potvrzena, což znamená, že matky a bezdětné ženy mají stejné vnímání dětských obličejů.

6.1.2 Hypotéza 2

Také druhá hypotéza vychází také z teoretické teze o vrozenosti. Předpokládá, že *matky jsou citlivější než otcové*. Tato hypotéza se potvrdila jen částečně. Při porovnání jednotlivých obličejů se rozdíly ukázaly pouze ve třech případech, a to konkrétně při hodnocení dívčích obličejů. Nejstarší hodnocená dívka (ve věku 4-5 let) je pro matky více atraktivní než pro otce a vzbuzuje v nich i větší potřebu pečovat než v mužích. Stejně tak i výsledky hodnocení celkové skupiny dívek ukázaly, že v ženách vzbuzují motivaci k péči více než v mužích. Výsledky v chlapeckých kategoriích vyšly nevýznamné, a tudíž shodné. Lze proto tvrdit, že chlapce vnímají ženy i muži shodně.

Porovnání hodnocení z hlediska věkových skupin také ukázalo na shodu. Ve třech významných (tedy odlišných) výsledcích u matek a dvou u otců došlo ke shodě hodnocení v jednom výsledku, konkrétně u vnímání roztomilosti při nejmladších, nejméně roztomilých a atraktivních, chlapců. Matky i otcové tyto mladší chlapce vnímají shodně jako více roztomilé než ty starší. Rozdíl je pouze ve vnímání nejstarších dívek. Otcové je vnímají jako více atraktivní než mladší. U matek se tento výsledek neukázal jako významně rozdílný, tudíž nebyl ani hodnocen. Rozdíl je také ve vnímání atraktivity u nejstarších chlapců, kterou naopak bezvýznamně hodnotili otcové. Naproti tomu matky hodnotily roztomilost u starších chlapců odlišně než u mladších.

Toto jsou jediné rozdíly, jež se v rámci této hypotézy ukázaly. Lze tedy říct, že v případě hodnocení chlapců je vnímání matek i otců v podstatě stejné, zatímco na dívky jsou ženy citlivější. Ovšem drobná a svým způsobem paradoxní odchylka v citlivosti je u matek při vnímání atraktivity starších chlapců. U otců je odchylka právě opačná, protože ti vnímají atraktivitu citlivěji naopak u starších dívek.

6.1.3 Hypotéza 3

Matky jsou více citlivé než bezdětné ženy, je hypotéza, která vychází z teoretického předpokladu, že reakce na obličejové schéma je naučená. Z hlediska vnímání jednotlivých obličejů tato hypotéza nebyla potvrzena, a to už v rámci hypotézy 1. Potvrdilo se, že matky mají stejné vnímání jako bezdětné ženy, neboť všechny výsledky vyšly jako nevýznamné, a proto shodné. Tudíž matky nejsou citlivější než bezdětné ženy a předpoklad naučeného chování zde neplatí.

Jak vyplývá z analýzy hodnocení u hypotézy 1, při porovnání matek a bezdětných žen z hlediska jejich hodnocení věkových skupin dětí vyšly odlišně pouze čtyři hodnocené aspekty. Matky vnímají jako více atraktivní nejstarší nejvíce atraktivní chlapce a zároveň jako méně roztomilé vnímají nejméně roztomilé a atraktivní chlapce. U bezdětných žen se tento rozdíl mezi věky chlapců neukázal významný. Naopak pro bezdětné ženy jsou více atraktivnější nejstarší nejvíce roztomilé a atraktivní dívky, zatímco u matek se tento rozdíl neobjevil. Rozdílné vnímání je tedy patrné v kategorii nejstarších dětí, v níž matky vnímají citlivěji atraktivitu i roztomilost u chlapců, bezdětné ženy zase atraktivitu u dívek. Jiné rozdíly se ve vnímání u těchto dvou kategorií žen neprokázaly. Lze tudíž říci, že pro kategorii nejstarších dětí se hypotéza 3 potvrdila, v ostatních sledovaných aspektech nikoliv.

6.1.4 Hypotéza 4

Čtvrtá hypotéza, taktéž vycházející z teze o naučeném vnímání, předpokládá, že *otcové jsou více citliví než bezdětní muži*. Výsledky pro jednotlivé obličeje dětí potvrdily vyšší citlivost otců jak na atraktivitu, tak na roztomilost u nejmladších dětí. Konkrétně nejmladší nejméně roztomilá a atraktivní dívka je otci hodnocená jako více roztomilá. Stejně tak dívky celkově, označené experty jako nejméně roztomilé a atraktivní, jsou pro otce více roztomilé a atraktivní než pro bezdětné muže. Naprosto stejné výsledky vyšly i při hodnocení všech dětí. Také zde ty nejméně roztomilé a atraktivní byly hodnoceny otci jako více roztomilé a atraktivní.

Porovnání významných výsledků z hlediska věku se liší u třech aspektů. Pro otce jsou nejstarší nejvíce roztomilé a atraktivní dívky více atraktivní než ty mladší, zatímco u bezdětných se tento výsledek neukázal významným. Nejméně roztomilé a atraktivní nejmladší chlapce vnímají otcové jako více roztomilé, zatímco v bezdětných mužích tito chlapci vzbuzují nepatrně více motivaci k péči než starší chlapci.

Hypotéza se tedy potvrdila u jednotlivých obličejů dívek. Celkově i dětí z hlediska věku. Lze říci, že otcové jsou na určité obličejové citlivější než bezdětní muži.

6.1.5 Hypotéza 5

Také pátá hypotéza, že *matky nejsou citlivější než otcové*, vychází z předpokladu, že vnímání je naučené. Tato hypotéza je pro daný předpoklad postavena protikladně oproti hypotéze 2. Zkoumá ovšem hodnocení totožných skupin probandů. Proto se jí týkají i stejné výsledky, jen s opačným významem. Díky hypotéze 2, kdy se větší citlivost u matek jednoznačně nepotvrdila, lze pro tuto hypotézu konstatovat, že se spíše potvrdila, ovšem v opačných aspektech. Shoda hodnocení, a tedy potvrzení hypotézy, je u chlapců. V motivaci k péči jsou citlivější matky vůči nejstarší nejvíce atraktivní dívce, otcové nikoliv. Při vnímání atraktivity u starších dívek jsou citlivější otcové, při vnímání atraktivity u starších chlapců jsou citlivější matky. Tyto výsledky mají relevantní platnost. Lze proto konstatovat nepotvrzení hypotézy pro aspekt atraktivity. V ostatních aspektech došlo ke shodě, a tudíž potvrzení hypotézy.

6.1.6 Hypotéza 6

Tato hypotéza předpokládá, že *na mladší děti je větší citlivost než na starší děti*. V aspektu roztomilosti a vzbuzování péče se tato hypotéza potvrdila, protože je větší citlivost na mladší jedince. V aspektu atraktivity je ale větší citlivost na starší jedince, a hypotéza tedy potvrzena nebyla. Tento výsledek napovídá tomu, že u mladších dětí je atraktivita vnímána méně patrně, protože je méně zjevná, neboť ji převyšuje roztomilost. Ta se dále váže na vzbuzování péče.

6.1.7 Hypotéza 7

Hypotéza, že *ženy jsou více citlivé než muži*, se jednoznačně potvrdila. Všechny významné výsledky vyšly s jasnou preferencí žen pro pozitivnější hodnocení. Ženy tedy vnímají dětské obličejy citlivěji, než je vnímají muži.

6.2 Celkové hodnocení hypotéz

Celkově lze prvních pět hypotéz potvrdit či vyvrátit pomocí jejich vzájemného porovnání, protože potvrzená hypotéza 1, že matky mají stejné vnímání jako bezdětné ženy, a zároveň nepotvrzená hypotéza 3, že matky jsou více citlivé než bezdětné ženy, ukazuje na vrozenou predispozici pro vnímání u žen.

Stejně tak ne zcela potvrzená hypotéza 2, že matky jsou citlivější než otcové (a zároveň spíše potvrzená hypotéza 5, že matky nejsou citlivější než otcové) i potvrzená hypotéza 4, že otcové jsou více citliví než bezdětní muži, nasvědčuje tomu, že matky mají vnímání dětských obličejů vrozené a otcové naučené. Ve výsledku to přináší ve vnímání matek a otců shodu. Takovéto vyvození konkrétních závěrů z výsledků týkajících se hlavně druhé a páté hypotézy je kvůli jejich odlišnému teoretickému východisku poněkud obtížné, dalo by se říci i sporné. Je to převážně kvůli nejednoznačným či částečným výsledkům. Díky nim pak nelze jednoznačně určit tendenci, ke které ony výsledky směřují. Tedy zda výsledky opravdu naznačují jednoznačnou vrozenost, či jednoznačnou zkušenost. Takovýto závěr nelze zcela učinit. V souvislosti s ostatními výsledky hypotéz (hypotéza č. 1, č. 3 a č. 4) lze usuzovat, že matky mohou mít určitou tendenci k reakci na dětský obličej vrozenou. Zároveň to ale může znamenat i to, že už jako matky mají vlastní zkušenost, a tudíž je jejich chování (reakce) naučené. Tento aspekt nelze v rámci tohoto výzkumu a z jeho výsledků jednoznačně vyhodnotit.

Výsledek, že ženy jsou celkově více citlivé než muži, vychází protikladně k dílčímu výsledku porovnání matek a otců. Ovšem

v celkovém součtu jsou zahrnuty také kategorie bezdětných žen a mužů, které tento výsledek v konečné podobě ovlivnily. Tyto kategorie bezdětných nebyly hodnoceny z hlediska hypotéz, přestože porovnávány byly. Výsledky tohoto hodnocení přinesly jednoznačně vyšší citlivost na dětské obličej napříč všemi skupinami dětí u bezdětných žen. Všechny významné výsledky jsou významné proto, že bezdětné ženy hodnotily citlivěji než bezdětní muži.

6.3 Shrnutí

Výsledky provedeného výzkumu v oblasti sledování vnímání faktoru roztomilosti v dětské tváři jsou v souladu nejen s některými stanovenými hypotézami i s poznatky jiných studií zmíněných v teoretické části. Byla potvrzena větší citlivost na vnímání roztomilosti u menších dětí a z toho vyplývající reakce v podobě ochoty o ně pečovat. Tyto poznatky jsou v souladu s výše zmíněnými studii o významu obličejového schématu, a potažmo roztomilosti, na rodičovské chování (např. Sherman 2009; Glocker a spol. 2009). Stejně tak jsou v souladu s výsledky vyplývající z provedeného výzkumu i vyšší preference dívek s více roztomilými prvky v obličejí před chlapci, jak zjistily Hildebrandtová a Fitzgeraldová (1979).

Předpoklad vrozenosti rodičovského chování, tj. biologická predispozice pro citlivější vnímání specifických obličejových rysů dětí a s tím spojená i bezprostřednější odpověď na ně, jak o něm píše např. Fullard a Reiling (1976), se v tomto výzkumu ukázal být také spíše pravděpodobný. Vnímání matek i bezdětných žen se ukázalo shodné. Přestože jednoznačný rozdíl mezi vnímáním matek a otců potvrzen nebyl, lze se domnívat (díky dalším testovaným aspektům, jako např. rozdíly v hodnocení otců a bezdětných mužů), že ženy skutečně mají určité schéma pro vnímání dětských obličejů vrozené. Situace u mužů je opačná, jak dokládá např. studie Feldmanové a Nashové (1978). Muži získávají vyšší citlivost na vnímání dětských obličejů a s ní související

patřičnou reakci v podobě péče nejspíše opravdu až v průběhu vlastní zkušenosti. Tato tendence byla v tomto výzkumu také spíše potvrzena.

Připoutávací signál, jenž v podobě rysů své tváře dítě k matce vysílá, má zásadní význam pro péči o něj. Proto ženy těmto signálům rozumějí lépe než muži. A proto je i přímá úměra mezi věkem dítěte a intenzitou počovatelské reakce, kterou v druhých vyvolává. Ženy, ať už se zkušeností s vlastním mateřstvím či bez ní, vnímají signály k nim vysílané o něco dříve a citlivěji než muži. Důvodem je patrně to, že každá žena je potenciální matka. To lze samozřejmě říci i o muži v souvislosti s otčovstvím, ovšem v ženě je nejspíše takováto citlivost biologicky nastavena.

7 ZÁVĚR

Kromě jiných důležitých aspektů má lidský obličej zásadní význam při komunikaci. Tato jeho funkce je aktivní již od narození. Pro dítě je jeho obličej (společně s vokálními projevy) jedním z klíčových nástrojů při komunikaci s matkou (nebo obecně s pečující osobou). Kromě pláče je to také úsměv a smích, jimiž si dítě matku k sobě připoutává a fixuje. Neméně významné je i samotné schéma dětského obličeje, které svými netypickými disproporčními prvky (velké oblé čelo, velké oči, malý nos a malá ústa a celkově větší hlava oproti tělu), souhrnně nazývanými baby schéma, působí na dospělé a vyvolává v nich ochranné i pečovatelské chování, jež je pro dítě zásadní. Důležitý význam v takovémto baby schématu má jeho hlavní projev, a tím je roztomilost.

Zda-li je pečovatelský instinkt či reakce na roztomilý dětský obličej u dospělých vrozený, nebo zda je získaný až v průběhu nabývání zkušeností s péčí o vlastní dítě, je stále předmětem výzkumů. Jednoznačnou odpověď zatím doložit nelze. Výzkum prováděný v rámci této diplomové práce měl za cíl ukázat tendenci, která by mohla odpověď na tuto otázku o něco posunout a konkretizovat.

Předmětem výzkumu bylo hodnocení fotografií dětských obličejů různého věku. Nejmladším dětem bylo půl roku, nejstarším čtyři roky. Tyto fotografie byly nejprve posouzeny expertní skupinou, již tvořili vysokoškolští studenti, a to z důvodu určení úrovně roztomilosti a atraktivity. Na základě výsledků této skupiny byly posuzovány výsledky probandů v hlavní části výzkumu. Probandy tvořili otcové, matky, bezdětné ženy a bezdětní muži. Dětské obličejové schéma hodnotili z hlediska atraktivity, roztomilosti a míry motivace k péči, kterou v nich daný obličej vyvolal.

Výsledky výzkumu nasvědčují spíše tezi o vrozeném vnímání a reakci na dětské obličejové schéma, ovšem spíše u žen než u mužů. U mužů, jak vyplývá z výzkumu, se předpokládá, že vnímání dětských

obličejů a větší citlivost pro baby schéma jsou spíše naučené, tedy získané vlastní zkušeností.

8 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJŮ

ALLISON, A. (2004): Cuteness as Japan's Millennial Product. In: *Tobin, J. (ed.), Pikachu's Global Adventure: The Rise and Fall of Pokemon*. Duke University Press. 34-49.

BELL, S.M., SALTER AINSWORTH, M.D. (1972): Infant Crying and Maternal Responsiveness. *Child Development*. Vol. 43, No. 4, 1171-1190.

BELLFIELD, J., BIMONT, CH., BLOM, J., DOMMEYER, C.J., GARDINER, K., MATHENIA, E., SOTO, J. (2011): The Effect of a Cute Stimulus on Personally-Initiated, Self-Administered Surveys. *Marketing Bulletin*. Vol. 22, 1-9.

BERMAN, P. W., GOODMAN, V., SLOAN, V. L., FERNANDER, L. (1978): Preferences for Infants among Black and White Children: Sex and Age Differences. *Child Development*. Vol. 49, No. 3, 917-919.

BERRY, E.S., MCARTHUR, L.Z. (1985): Some Components and Consequences of a Babyface. *Journal of Personality and Social Psychology*. Vol. 48, No. 2, 312-323.

BLAŽEK, V. (2009): Mimické svalstvo. In: Blažek, V., Trnka, R. (editoři). *Lidský obličej. Vnímání tváře z pohledu kognitivních, behaviorálních a sociálních věd*. Praha: Karolinum.

BLAŽEK, V. (2009): Percepce obličeje v raném období [online]. *E-psychologie*. Elektronický časopis ČMPS. Roč. 3, č. 2. [cit 2012-02-20] Dostupné z www: <http://e-psycholog.eu/pdf/blazek.pdf>

BOWLBY, J. (1958): The Nature of the Child's Tie to his Mother [online]. *International Journal of Psycho-Analysis*. Vol. 39, 350-373. [cit 2012-02-01]. Dostupné z www: <http://www.psychology.sunysb.edu/attachment/online/nature%20of%20the%20childs%20tie%20bowlby.pdf>

EIBL-EIBESFELDT, I. (1989): *Human Ethology*. Aldine de Gruyter. New York.

FELDMAN, S.S., NASH, S.Ch. (1978): Interest in Babies in Young Adulthood. *Child Development*. Vol. 49, No. 3, 617-622.

FRODI, A.M., LAMB, M.E., LEAVITT, L.A., DONOVAN, W.L. (1978): Fathers' and Mothers' Responses to Infant Smiles and Cries. *Infant Behavior and Development*. 1, 187-197.

FULLARD, W., REILING, A. (1976): An Investigation of Lorenz's „Babyness“. *Child Development*. Vol. 47, No. 4, 1191-1193.
Gangestad, S.W., Thornhill, R. (1998): Menstrual Cycle Variation in Women's Preferences for the Scen of Symmetrical Men. *Royal Society*. Vol. 33, 265-727.

GANGESTAD, S.W., SCHEYD, G.J. (2005): The Evolution of Human Physical Attractiveness. *Annual Review of Anthropology*. Vol. 34, 523-548.

GENOSKO, G. (2005): Natures and Cultures of Cuteness [online]. *Invisible Culture. An Electronic Journal for Visual Culture*. [cit 2012-01-17] Dostupné z www:
http://www.rochester.edu/in_visible_culture/Issue_9/issue9_genosko.pdf

GLOCKER, M.L., LANGLEBEN, D.D., RUPAREL, K., LOUGHEAD, J.W., GUR, R.C., SACHSER, N. (2009): Baby Schema in Infant Faces Induces Cuteness Perception and Motivation for Caretaking in Adults. *Ethology*. Vol. 115, 257-263.

GROSS A.E., CROFTON, Ch. (1977): What is Good is Beatiful. *Sociometry*. Vol. 40, No. 1, 85-90.

HAVLÍČEK, J., RUBEŠOVÁ, A. (2009): Průměrovost a symetrie. In: Blažek, V., Trnka, R. (editoři). *Lidský obličej. Vnímání tváře z pohledu kognitivních, behaviorálních a sociálních věd*. Praha: Karolinum.

HILDEBRANDT, K. A., FITZGERALD, H.E. (1979): Facial Feature Determinants of Perceived Infant Attractiveness. *Infant Behavior and Development*. Vol. 2, 329-339.

HOSS, R., LANGLOIS, J.H. (2003): Infants Prefer Attractive Faces. In: *The Development of Faces Processing in Infancy and Early Childhood*. (Eds. Pascal, O., Slater, A.). Nova Science Publisher, Inc.

JONES, D., BRACE, L.C., JANKOWIAK, W., LALAND, K.N., MUSSELMAN, L.E., LANGLOIS, J.H., ROGGMAN, L.A., PÉRUSSE, D., SCHWEDER, B., SYMONS, D. (1995): Sexual Selection, Physical Attractiveness, and Facial Neoteny: Cross-cultural Evidence and Implications. *Current Anthropology*. Vol. 36, No. 5. 723-748.

- KANAZAWA, S., KOVAR, J.L. (2004): Why beautiful people are more intelligent. *Intelligence*. Vol. 32, 227-243.
- KEATING, C.F. (1985): Gender and the Physiognomy of Dominance and Attractiveness. *Social Psychology Quarterly*. Vol 48, No. 1, 61-70.
- KOWNER, R. (1996): Facial Asymmetry and Attractiveness Judgement in Developmental Perspective. *Journal of Psychology: Human Perception and Performance*. Vol. 22, No. 3, 662-675.
- LANGLOIS, J.H., DOWNS, A.Ch. (1979): Peer Relations as a Function of Physical Attractiveness: The Eye of the Beholder or Behavioral Reality? *Child Development*. Vol. 50, No. 2, 409-417.
- LANGLOIS, J.H., ROGGMAN, L.A. (1990): Attractive Faces are only Average. *Psychological Science*. Vol. 1, No. 2, 115-121.
- LANGLOIS, J.H., ROGGMAN, L.A., RIESER-DANNER, L.A. (1990a): Infants' Differential Social Responses to Attractive and Unattractive Faces. *Developmental Psychology*. Vol. 26, No. 1, 153-159.
- LANGLOIS, J.H., RITTER, J.M., ROGGMAN, L.A., VAUGHN, L.S. (1991): Facial Diversity and Infant Preferences for Attractive Faces. *Developmental Psychology*. Vol. 27, No. 1, 79-84.
- LANGLOIS, J.H., Roggman, L.A., Musselman, L. (1994): What is Average and what is not Average about Attractive Faces? *Psychological Science*. Vol. 5, No. 4, 214-220.
- LINDOVÁ, J. (2009): Individuální rozpoznávání. In: Blažek, V., Trnka, R. (editoři). *Lidský obličej. Vnímání tváře z pohledu kognitivních, behaviorálních a sociálních věd*. Praha: Karolinum.
- LINDOVÁ, J. (2009a): Úsměv a smích. In: Blažek, V., Trnka, R. (editoři). *Lidský obličej. Vnímání tváře z pohledu kognitivních, behaviorálních a sociálních věd*. Praha: Karolinum.
- LITTLE, A., PERRETT, D. (2002): Putting beauty back in the eye of the beholder. *The Psychologist*. Vol. 15, No. 1, 28-32.
- LORENZ, K. (1993): *Základy etologie. Srovnávací výzkum chování*. Praha: Academia.

- LUXEN, M.F., VAN DE VIJVER, F.J.R (2006): Facial Attractiveness, Sexual Selection, and Personal Selection: When Evolved Preferences Matter. *Journal of Organizational Behavior*. Vol. 27, No. 2, 241-255.
- PERRETT, D.I., PENTON-VOAK, I.S., LITTLE, A., TIDDEMAN, B.P., BURT, D.M., SCHMIDT, N., OXLEY, R., KINECH, N., BARRETT, L. (2002): Facial attractiveness judgments reflect learning of parental age characteristic. *The Royal Society*. Vol. 269, 873-880.
- RHODES, G., PROFFITT, F., GRADY, J.M., SUMICH, A. (1998): Facial Symmetry and the Perception of Beauty. *Psychonomi Bulletin and Review*. Vol. 5, No. 44, 659-669.
- RHODES, G., SUMICH, A., BYATT, G. (1999): Are Average Facial Configuration Attractive only Because of their Symmetry? *American Psychological Society*. Vol. 10, No. 1, 52-58.
- RITTER, J.M., CASEY R.J., LANGLOIS, J.H. (1991): Adult's Responses to Infants Varying in Appearance of Age and Attractiveness. *Child Development*. Vol. 62, No. 1, 68-82.
- RUBENSTEIN, A.J., KALAKANIS, L., LANGLOIS, J.H. (1999): Infant Preferences for Attractive Faces: A Cognitive Explanation. *Developmental Psychology*. Vol. 35, No. 3, 848-855.
- SHERMAN, G.D., HAIDT, J., COAN, J. (2009): Viewing Cute Images Increases Behavioral Carefulness. *American Psychological Association*. Vol. 9, No. 2, 282-286.
- STEPHAN, C.W., LANGLOIS, J.H. (1984): Baby Beautiful: Adult Attributions of Infant Competence as a function of Infant Attractiveness. *Child Development*. Vol. 55, No. 2, 576-585.
- SPRENGELMEYER, R., PERRETT, D.I., FAGAN, E.C., CORNWELL, R.E., LOBMAIER, J.S., SPRENGELMEYER, A., AASHEIM, H.B.M., BLACK, I.M., CAMERON, L.M., CROW, S., MILNE, N., RHODES, E.C., YOUNG, A.W. (2009): The Cutest Little Baby Face. *Psychological Science*. Vol. 20, No. 2, 149-154.
- SALTER AINSWORTH, M.D., BELL, S.M. (1970): Attachment, Exploration, and Separation: Illustrated by the Behavior of One-Year-Olds in a Strange Situation. *Child Development*. Vol. 41, No. 1, 49-67.

9 RESUMÉ

The main goal of presented Diploma Thesis was to explore the effects of infant stimuli (faces) on adult behavioral response and also to determine whether women (mothers and childless women) and men (fathers and childless men) differ in their responsiveness to the infant faces in three main aspects: cuteness, attractiveness and care motivation.

The first, theoretical part, concerns description of the main ethological approaches and also describes researches about the infant face perception. Descriptions of human face as well as attributes of infant face - that affects adult's perception - are also included in this part.

The research exploring differences in perception of infant faces between mothers and childless women as well as fathers and childless men is the main part of the thesis. Whether the responsiveness to the baby scheme is innate or acquired during the own experience, is the main question. As the results show, women seem to have some form of innate perception compared to men, but evident answer has not been done.

10 PŘÍLOHY

Dotazník

I. ČÁST - DOTAZNÍK

1. Věk – vypište:

2. pohlaví – označte: MUŽ - ŽENA

3. Počet dětí – vypište (nemáte-li, napište 0):

4. *Odpovídají pouze bezdětné ženy/bezdětní muži*
**Staráte se/pečujete/hlídáte dítě příbuzných/známých?
(označte):**

- a) vůbec
- b) občas/příležitostně
- c) často
- d) velmi často/intenzivně

5. *Odpovídají jen matky/otcové*
**Před vlastním mateřstvím/otcovstvím jste se
staral(a)/pečoval(a)/ hlídal(a) dítě příbuzných/ známých? (označte):**

- a) vůbec
- b) občas/příležitostně
- c) často
- d) velmi často/intenzivně

6. *Odpovídají jen matky (při modelu --žena na mateřské--)*
**Domníváte se, že váš partner se podílí na péči o vaše dítě/děti (hraje si
s ním, přebaluje atp.) (označte):**

- a) vůbec
- b) velmi málo
- c) občas/příležitostně
- d) velmi často/intenzivně (v každé volné chvíli)

Tabulky

Tabulka 64. Odpovědi na dotazníkovou otázku č. 4 a č. 5

Ot. 4: „Staráte se/pečujete/hlídáte dítě příbuzných/známých?“

Ot. 5: „Před vlastním mateřstvím/otcovstvím jste se staral(a)/pečoval(a)/ hlídal(a) dítě příbuzných/známých?“

Odpověď na otázku č. 4 a č. 5	Matky	Otcové	Bezdětné ženy	Bezdětní muži
a) vůbec	9	9	7	8
b) občas	15	12	14	8
c) často	5	1	1	4
d) velmi často/ intenzivně	0	1	1	0
Neodpovědělo	1	1	-	-
Celkem dotázáno	30	24	23	20

Tabulka 65. Odpovědi na dotazníkovou otázku č. 6

„Domníváte se, že váš partner se podílí na péči o vaše dítě/děti (hraje si s ním, přebaluje atp.)?“

Odpověď na otázku č. 6	Matky
a) vůbec	1
b) velmi málo	5
c) občas/příležitostně	6
d) velmi často/ intenzivně	8
Neodpovědělo	10
Celkem dotázáno	30